

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrlometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Bc. Zita Procházková

Motivace k dobrovolnictví
a počátky dobrovolnické činnosti

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Jurníčková, Ph.D.

2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne

.....

.....

Bc. Zita Procházková

Poděkování:

Děkuji vedoucí své práce Mgr. Pavlíně Jurníčkové, Ph.D. za cenné rady a povzbuzení, které mi poskytla.

Děkuji kolegyním z projektu IGA za spolupráci při získávání rozhovorů, a také všem komunikačním partnerům za jejich ochotu a odvahu zapojit se do výzkumu.

Děkuji svému manželovi a celé své rodině za veškerou pomoc a podporu, kterou mi poskytovali během mého studia.

Tato diplomová práce vznikla za podpory projektů IGA_CMTF_2016_015 Dobrovolnictví v sociálních službách prizmatem vědy o sociální práci a IGA_CMTF_2017_010 Profesionalizace a deprofesionalizace v praxi české sociální práce.

Obsah

Úvod.....	7
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Dobrovolnictví.....	8
1.1 Definice pojmu dobrovolnictví	8
1.2 Legislativní ukotvení dobrovolnictví v České republice	9
1.3 Historie dobrovolnictví v České republice.....	10
1.4 Dělení dobrovolnictví.....	11
1.4.1 Dobrovolnictví veřejně prospěšné a vzájemně prospěšné.....	11
1.4.2 Dobrovolnictví formální a neformální	12
1.4.3 Dobrovolnictví z hlediska času	12
1.5 Oblasti dobrovolnictví.....	13
1.5.1 Oblast sociálních služeb	14
1.6 Dobrovolník	15
1.7 Podpora a bariéry dobrovolníků.....	16
1.8 Prosociální chování u dobrovolníků.....	16
1.8.1 Prosociální chování	17
1.8.2 Klasifikace prosociálního chování vzhledem k dobrovolnictví	18
1.8.3 Altruismus	18
2 Motivace	19
2.1 Vysvětlení pojmu motivace.....	19
2.1.1 Základní termíny	19
2.1.2 Základní dělení motivace	20
2.2 Proces motivace	20
2.3 Typologie motivací	21
2.4 Přístupy k motivaci	21

2.4.1	Psychologický přístup	22
2.4.2	Sociologický přístup.....	23
2.4.3	Funkcionální přístup.....	24
2.5	Nevhodné motivy k dobrovolnictví	25
PRAKTICKÁ ČÁST.....		27
3	Úvod	27
4	Metodologie.....	28
4.1	Metoda sběru dat	28
4.2	Etické zásady.....	29
4.3	Postup zpracování dat	30
4.3.1	Transkripce.....	30
4.3.2	Analýza získaných dat.....	30
5	Výběr výzkumného vzorku	32
5.1	Charakteristika jednotlivých komunikačních partnerů	32
6	Výsledky výzkumu	37
6.1	Osobní pozvání k dobrovolnictví	37
6.2	Vrstevnická skupina dobrovolníků	38
6.3	Vliv rodiny	39
6.4	Víra, náboženské přesvědčení	40
6.5	Využití volného času	41
6.6	Smysluplnost činnosti, pocit naplnění.....	43
6.7	Dobré jméno organizace, prostředí a hodnoty organizace	43
6.8	Pocit vlastní důležitosti a odpovědnosti	45
6.9	Vidina prospěchu pro druhé, pozitivní reakce	46
6.10	Osobní přínosy.....	48
6.11	Pohled do budoucna	49

8	Závěr praktické části a diskuse.....	51
9	Závěr.....	54
	Seznam použité literatury a pramenů.....	55

Úvod

Téma dobrovolnictví je bezesporu poměrně aktuálním tématem. Jak bude zmíněno v teoretické části práce, nejedná se ovšem o nijak moderní záležitost či fenomén s krátkou historií. Někteří autoři poznamenávají, že dobrovolnická práce jde ruku v ruce s vývojem lidské společnosti přímo od jejích počátků. Životní styl lidí dnešní doby a společnost vůbec se podle mého názoru oproti nedávné historii hodně změnily a tím spíše se změnily oproti době před několika sty lety. Společnost dnešní doby příliš neklade důraz na pomoc druhým, je zaměřena na profesní kariéru, je velmi uspěchaná a zároveň pohodlná. Považuji tedy za zajímavé zjišťovat, co dobrovolníky v dnešní době vede k vykonávání jejich dobrovolné činnosti.

V diplomové práci se věnuji tématu „Motivace k dobrovolnictví a počátky dobrovolnické činnosti“. Práce je rozdělena do dvou oddílů – teoretické a praktické části. První část poslouží jako teoretické východisko k části druhé – praktické, neboli výzkumné. Teoretická část se zabývá dvěma tématy, která jsou dále rozvedena do několika podkapitol, jedná se o témata dobrovolnictví a motivace.

V části věnující se dobrovolnictví je definován pojem dobrovolnictví, rovněž je zde charakterizováno legislativní ukotvení dobrovolnictví v naší zemi, jeho stručná historie, dělení, oblasti, podpora a bariéry dobrovolníků, dobrovolník a konečně také prosociální chování, které je pro dobrovolnictví typické.

Ve druhé části je charakterizován pojem motivace, je zde stručně charakterizován proces motivace, typologie motivací, přístupy k motivaci a nevhodné motivy dobrovolníků.

Praktická část je věnována kvalitativnímu výzkumu počáteční motivace u dobrovolníků. Tento výzkum byl proveden v rámci projektů *IGA_CMTF_2016_015 Dobrovolnictví v sociálních službách prizmatem vědy o sociální práci a IGA_CMTF_2017_010 Profesionalizace a deprofesionalizace v praxi české sociální práce*, ve spolupráci s ostatními studenty, kteří byli do tohoto projektu zapojeni. V rámci praktické části je nejdříve stanoven cíl, následuje metodologie výzkumu. V další kapitole je popsán výzkumný vzorek, tedy komunikační partneři, kteří se výzkumu účastnili. Dále jsou pak popsány výsledky výzkumu následované diskusí.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Dobrovolnictví

Dobrovolnictví obecně můžeme považovat za podstatnou část života společnosti:

„Dobrovolnictví je základním stavebním prvkem občanské společnosti. Uskutečňuje nejvznešenější aspirace lidstva - touhu po míru, svobodě, příležitostech, bezpečí a spravedlnosti pro všechny“ (Všeobecná deklaráce o dobrovolnictví, 2001).

Následující kapitola je věnována právě pojmu dobrovolnictví, jeho charakteristice, ukotvení v právním systému České republiky, stručně i historii dobrovolnictví v našem státě, také aktérům procesu – dobrovolníkům, a stejně tak i termínu prosociální chování.

1.1 Definice pojmu dobrovolnictví

Frič a Pospíšilová (2010, s. 9) uvádí, že v akademické obci nenalezneme jednotu v definici dobrovolnictví. Dle Dekkera a Halmana, (2003, s. 1) najdeme v různých definicích minimálně tři společné prvky: dobrovolnictví je nepovinné, neplacené a je ve prospěch druhých. Čtvrtým a méně častým definičním prvkem je podle nich organizační kontext.

Rochester, Paine a Howlett (dle Cnaana, 2010, s. 19) popisují jiné čtyři aspekty, které jsou společné pro většinu definic dobrovolnictví: svobodné rozhodnutí, absence odměny, určitá struktura a konkrétní příjemci. Rochester, Paine a Howlett (tamtéž) dále uvádějí, že dobrovolnictví je darování času a energie ve prospěch společnosti nebo komunity. Dobrovolnictví může mít mnoho podob a bývá provedeno svobodně a bez nároku na finanční odměnu.

Doležalová (2011, s. 10) píše, že *„Dobrovolnictví je vědomá, svobodně zvolená činnost ve prospěch druhých, kterou poskytují občané bezplatně. Dobrovolník dává vědomě část svého času, energie a schopností ve prospěch činnosti, která je časově i obsahově vymezena.“*

Mlčák a Zášková (2013, s. 11) uvádějí hned několik definic fenoménu dobrovolnictví. Zahrnují mezi ně i vysvětlení (dle Dingle, 2001), že dobrovolnictví je způsob chování, u kterého platí, že si dobrovolník nenárokují peněžní odměnu, činí je ze svobodné vůle a přináší prospěch pomáhajícímu i sobě.

Srovnáme-li všechny uvedené definice, zjistíme, že ve velké většině z nich figuruje fakt, že se jedná o činnost prováděnou na základě svobodného rozhodnutí dobrovolníka, a ve všech případech směřuje tato činnost k jinému člověku či skupině lidí. Dobrovolnictví můžeme považovat za formu prosociálního chování, přičemž od jeho ostatních forem se odlišuje tím, že se jedná o plánovanou činnost dlouhodobého charakteru, která je zaměřena na prospěch druhých osob v organizovaném prostředí (Mlčák dle Pennera, 2011, s. 207).

1.2 Legislativní ukotvení dobrovolnictví v České republice

Gjuričová (2008) uvádí, že klíčovým byl pro dobrovolnictví rok 2001, který byl Organizací spojených národů vyhlášen Rokem dobrovolnictví. Organizace spojených národů se zasadila o to, aby bylo dobrovolnictví zakotveno do právních řádů mnoha států.

Dobrovolnická služba je v právním systému České republiky zakotvena v Zákoně č. 198/2002 Sb. O dobrovolnické službě a o změně některých zákonů, tento zákon nabyl účinnosti 1. ledna 2003. (Gjuričová, 2008)

Dle zákona 198/2002 Sb., §2 je dobrovolnická služba činnost, při které dobrovolník vykonává pomoc konkrétním osobám či skupinám osob, které jsou uvedené v §2, odst. 1. Jako dobrovolnickou službu nemůžeme chápat činnost, která uspokojuje vlastní zájmy či potřeby, nebo je prováděna jako podnikatelská či jiná výdělečná činnost. Dobrovolnická služba se dělí z hlediska doby vykonávání na krátkodobou a dlouhodobou – krátkodobá dobrovolnická služba trvá méně než 3 měsíce.

Dobrovolníkem může být fyzická osoba, která má nejméně 15 let, pokud dobrovolnickou službu vykonává na území České republiky, a nejméně 18 let, pokud tuto službu vykonává v zahraničí. Osoba, která učiní rozhodnutí dobrovolnickou službu vykonávat, ji vykonává ze svobodného rozhodnutí. Jedná-li se o dobrovolnickou službu dlouhodobou, nebo je-li dobrovolník k vykonávání této služby vyslán do zahraničí, musí být smlouva uzavřena písemně. (Zákon 198/2002 Sb. §3)

Dle zákona 198/2002 Sb., §4 smlouvy s dobrovolníky uzavírá, dobrovolníky připravuje, eviduje a vybírá vysílající organizace – veřejně prospěšná právnická osoba se sídlem v České republice, naopak přijímající organizací může být fyzická osoba nebo veřejně prospěšná právnická osoba.

§5 zákona 198/2002 Sb. udává náležitosti, které musí být sjednány před výkonem krátkodobé dobrovolnické služby, jsou zde charakterizovány i náležitosti smluv pro dlouhodobou dobrovolnickou činnost, nebo pro činnost vykonávanou v zahraničí.

Hodač (2009, s. 8) uvádí charakteristiku pojmu „vysílající organizace“ – jedná se o spolek, obecně prospěšnou společnost, církev nebo církevní právnickou osobu, která sídlí na území České republiky. Dále §6 zákona 198/2002 Sb. vymezuje povinnosti vysílající organizace: vysílající organizace musí být akreditována. Akreditaci uděluje na dobu tří let ministerstvo vnitra, podle Gjuričové (2008) konkrétně odbor prevence kriminality, po návrhu akreditační komise, která se skládá z devíti členů, každý z nich zastupuje konkrétní ministerstvo či úřad. Vysílající organizace musí být bezúhonná a schopná zajistit přípravu dobrovolníka na dobrovolnickou službu.

V dalších částech zákona 198/2002 Sb. jsou dále uvedeny povinnosti vysílající organizace, jako je např. povinnost sjednat pojištění dobrovolníka, zajistit rovné podmínky všem dobrovolníkům, pokud je možné toto zajistit, uzavřít s přijímající organizací písemnou smlouvu a další. Podle zákona může ministerstvo poskytovat dotace ke krytí výdajů, které jsou vymezeny v §11, odst. 1 a), b), c).

1.3 Historie dobrovolnictví v České republice

Šípošová (2011, s. 20) uvádí, že dobrovolnictví jde s lidstvem ruku v ruce již od nepaměti. Hranice mezi prostou pomocí a dobrovolnictvím je však velmi tenká (Tošner, Sozanská, 2006, s. 35).

Počátky dobročinnosti spatřujeme u církve, která se skrze řády a jiná společenství věnovala charitativní činnosti. Při kláštorech vznikaly špitály, které řešily zdravotní i sociální problémy chudých obyvatel (Šípošová, 2011, s. 20). Vlivem rozvoje vlasteneckých činností můžeme sledovat od 30. let 19. století vznik mnoha spolků, které se věnovaly mimo jiné charitativní činnosti, a to jak českých, tak i německých. V následujících letech pak jejich počet rostl, některé tyto spolky jsou činné ještě v dnešní době. Roku 1918 vzniklo samostatné Československo, čímž opět vzrostl zájem o zakládání dalších organizací a spolků. (Hruška, Hrušková a kol., 2018, s. 198 - 200)

Po druhé světové válce bylo dobrovolnictví negativně ovlivněno využíváním komunistické strany ve svůj politický a ideologický prospěch. Dobrovolnictví neslo v této

době v mnoha případech znaky, které povaze dobrovolnictví odporují – společností bylo chápáno paradoxně spíše jako nedobrovolná povinnost. Oproti počáteční obětavosti či možnému strachu z postihů se později dobrovolnictví stává více nezávislé na ideologii a stále více je motivováno nábožensky. (Mlčák, Zášková, 2013, s. 35)

Ke změně dochází až po uvolnění v roce 1989. Dochází k rozvoji neziskového sektoru, obnově tradičních spolků či vzniku spolků nových, které jsou založené na dobrovolnické činnosti svých členů. Rok 2001 byl vyhlášen Mezinárodním rokem dobrovolnictví a na základě této události vznikl Zákon o dobrovolnické službě č. 198/2002 Sb., který vešel v platnost na počátku roku 2003 (Hruška, Hrušková a kol., 2018, s. 198 - 200).

1.4 Dělení dobrovolnictví

Autoři literatury týkající se dobrovolnictví rozlišují několik skupin dobrovolnictví podle různých kritérií. Jedná se o dobrovolnictví veřejně prospěšné a vzájemně prospěšné, dobrovolnictví formální a neformální (Matoušek, 2008, s. 49), dále pak je v Zákoně o dobrovolnické službě dobrovolnictví rozděleno podle doby jeho trvání na krátkodobé a dlouhodobé.

1.4.1 Dobrovolnictví veřejně prospěšné a vzájemně prospěšné

Dobrovolnictví veřejně prospěšné se u nás v pravém slova smyslu vyskytuje podle Doležalové (2011, s. 11) až po roce 1989. Hlavním cílem veřejně prospěšného dobrovolnictví je potřeba užitečnosti dobrovolníka svému okolí nebo komunitě. Matoušek (2008, s. 49) tento druh dobrovolnictví vysvětluje následovně: dobrovolník poskytuje čas a dovednosti k vykonání veřejně prospěšné činnosti, kdy uživatelem této služby může být např. člověk s hendikepem, ale může se jednat také o péči o přírodu apod., a vykonávaná činnost má přínos jak pro dobrovolníka, tak pro klienta. Základnou jsou neziskové organizace, které získávají pro své aktivity dobrovolníky z řad veřejnosti. Opakem tohoto druhu dobrovolnictví je dobrovolnictví vzájemně prospěšné. Tento typ dobrovolnictví je založen na náležitosti ke spolku, klubu či sdružení (Doležalová, 2011, s. 11). Matoušek (2008, s. 49) popisuje

dobrovolnictví vzájemně prospěšné, které spočívá ve formování zájmových skupin, kde dochází ke sdílení osobních zájmů.

1.4.2 Dobrovolnictví formální a neformální

V odborné literatuře se rozlišuje dobrovolnictví formální a neformální. Neformální dobrovolnictví je definováno jako pomoc, za kterou dobrovolník neobdrží finanční odměnu, někteří autoři dodávají, že poskytovatel pomoci není s příjemcem této služby v příbuzenském vztahu (Mlčák, Zášková, 2013, s. 17). Matoušek (2008, s. 49) dodává, že neformální dobrovolnictví funguje na bázi např. sousedské výpomoci.

Dle Mlčáka, Záškové (2013, s. 17) se formálním dobrovolnictvím rozumí typ prosociálního chování, mající charakter neplacené, trvající služby. Matoušek (2008, s. 49) ve Slovníku sociální práce charakterizuje formální dobrovolnictví jako dobrovolnou činnost, kdy je mezi poskytovatelem činnosti a příjemcem uzavřena smlouva, dobrovolník je zaškolen, probíhá supervize, hodnotí se jeho činnost.

1.4.3 Dobrovolnictví z hlediska času

Zákon 198/2002 Sb. rozlišuje z hlediska trvání dobrovolné činnosti dva druhy dobrovolnictví – krátkodobé a dlouhodobé. Krátkodobým dobrovolnictvím rozumíme dobrovolnictví, jehož doba trvání nepřesahuje 3 měsíce, dlouhodobé dobrovolnictví je delší než tato stanovená doba. Doležalová (2011, s. 12) uvádí navíc ještě dobrovolnictví příležitostné. Tímto se rozumí časově limitovaná, občasná aktivita – například pomoc při festivalech, kulturních akcích apod.

Tošner, Sozanská (2006, s. 40) vymezují jiné rozdělení dobrovolnické činnosti z hlediska časového vymezení. Jedná se o **dobrovolné zapojení při jednorázových akcích**, jako jsou sbírky, koncerty apod., **dlouhodobou dobrovolnou pomoc** – činnost, která je konána pravidelně a opakovaně (v tomto případě je na místě, aby byla sepsána dohoda mezi dobrovolníkem a organizací, v níž jsou sepsána práva a povinnosti obou stran) a **dobrovolnou službu**, která je vnímána jako dlouhodobá povinnost konat dobrovolnou práci většinou mimo svoji zemi. V tomto případě je důležitá důkladná příprava na vykonávání této činnosti z pohledu dobrovolníka i organizace.

1.5 Oblasti dobrovolnictví

Záběr dobrovolnických aktivit je velmi široký, z tohoto důvodu je zde uvedeno dělení oblastí, ve kterých je možné dobrovolnickou službu vykonávat. Tošner, Sozanská (2006) popisují šest následujících oblastí:

- **Zahraníční dobrovolná služba** – tento typ dobrovolnictví v České republice existuje od roku 1989, kdy nejprve přicházeli dobrovolníci k nám (především ze západoevropských zemí a USA) a zaměřovali se zpravidla na výuku jazyků; později začaly vznikat organizace, které připravovaly a vysílaly dobrovolníky do zahraničí. Tohoto typu dobrovolnictví se účastní především mladí lidé.
- **Sportovní a vzdělávací činnosti** – v České republice se objevují převážně v oblasti mimoškolní a volnočasové, a to formou zájmových kroužků, turistických a tělovýchovných oddílů, např. Sokol, Skaut apod.
- **Kulturní oblast** – představuje poměrně široký okruh dobrovolnických činností, mezi něž můžeme řadit obnovu a ochranu kulturních památek, kulturní projekty v oblasti divadla, hudby, tance, výtvarného umění, propagaci kultury u nás i v zahraničí apod.
- **Ochrana životního prostředí** – tato oblast zahrnuje nejen péči o přírodu a environmentální aktivity, ale také řešení problémů životního prostředí jak na úrovni státu, tak na mezinárodní úrovni.
- **Humanitární organizace a organizace na ochranu lidských práv** – dobrovolníci mají možnost účastnit se humanitárních akcí v krizových oblastech postižených válkami, přírodními katastrofami, v uprchlických táborech apod., dále dobrovolníci mohou pomáhat jednotlivcům i skupinám občanů při ochraně jejich práv.
- **Sociální a zdravotní oblast** – jedna z nejpočetněji zastoupených oblastí. Zahrnuje mimo jiné i činnosti, které by měl zajišťovat stát, ale nečiní tak v dostatečné míře. Dobrovolníci zpravidla potřebují odbornou přípravu (zvláště v oblasti zdravotní) a dobrou organizaci a koordinaci činností.

Jiné, podrobnější dělení nabízí Národní informační centrum pro mládež (2017, s. 6-7):

- **Oblast sociálních služeb** (dobrovolníci mohou zlepšovat kvalitu individuálního přístupu k uživatelům sociálních služeb, navazovat s nimi přátelské vztahy)
- **Oblast zdravotnictví** (pravidelné i jednorázové návštěvy pacientů – jednotlivců i skupin)

- **Oblast sportu** (pořádání tréninků, cvičení, organizace soutěží apod.)
- **Oblast práce s dětmi a mládeží** (doučování, volnočasové aktivity, spolky dětí a mládeže, sportovní a turistické aktivity)
- **Oblast školní a univerzitní samosprávy** (studentské samosprávné celky)
- **Oblast kultury** (rozvoj uměleckých aktivit všech směrů na neprofesionální úrovni, organizování kulturních akcí, péče o kulturní památky)
- **Oblast ekologie** (péče o přírodní prostředí, osvětová činnost)
- **Oblast mimořádných událostí** (pomoc při přírodních katastrofách, haváriích, nálezích)
- **Oblast mezinárodního dobrovolnictví** (pobyty v zahraničí mohou být krátkodobé formou workcampů, nebo dlouhodobé – zpravidla od tří měsíců do jednoho roku)
- **Oblast komunitního dobrovolnictví** (aktivity prospěšné komunitě)
- **Oblast firemního dobrovolnictví** (firma poskytuje zaměstnancům prostor, prostředky, motivaci i ocenění dobrovolnické činnosti)
- **Oblast církevních a náboženských společností** (činnosti ve všech oblastech veřejného života, které jsou organizovány církvemi a náboženskými společnostmi).

1.5.1 Oblast sociálních služeb

Vzhledem k tomu, že tato práce se zabývá právě dobrovolnictvím v sociálních službách, je zde tato oblast blíže představena.

V oblasti sociálních služeb se dobrovolníkům nabízí široké spektrum činností, díky kterým mohou navázat s klientem vztah, pomoci k jeho socializaci, či snížit jeho vyloučení nebo handicap. V sociálních službách mohou dobrovolníci pomáhat lidem umístěným do hospiců nebo domovů důchodců tím, že jim čtou, hrají s nimi jejich oblíbené hry, pomáhají při každodenních činnostech jako osobní asistenti, nebo si jen s nimi povídají. Pomáhají také v azylových domech. Zde se věnují např. matkám s dětmi – dětem připravují program a pomáhají s plněním domácích úkolů, matky se účastní pořadů na téma ekologické výchovy, zdravotní apod. V nízkoprahových zařízeních dobrovolníci fungují jako asistenti při klubových činnostech, vyplňují volný čas, také pomáhají při přípravě do školy.

Aby byla pomoc dobrovolníků efektivní, je nutné dobrovolníky kvalitně připravit, stejně tak se musí připravit i organizace, v rámci které se dobrovolnická činnost vykonává.

Autorka dodává, že velmi důležité je fungování dobrovolnických center, odkud se organizacím i dobrovolníkům mimo jiné dostává metodické podpory (Šimková, 2011, s. 15).

1.6 Dobrovolník

Tošner, Sozanská (2006, s. 35) dobrovolníka charakterizují takto: „*Dobrovolník je člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti.*“

Pojmu dobrovolník se česká legislativa věnuje v §3 Zákona 198/2002 Sb. O dobrovolnické službě ve znění pozdějších předpisů, podrobněji viz výše v kapitole věnované legislativě.

Rozdíl mezi dobrovolníkem a člověkem, který poskytuje pouhou výpomoc lze spatřit v dobrovolníkově spolehlivosti, která by se měla podobat zodpovědnosti zaměstnance. Autoři ale zmiňují, že kvalitní dobrovolnická činnost by si měla zachovat svou spontánnost a nadšení pro věc (Tošner, Sozanská, 2006, s. 35).

Z dobrovolnické činnosti plynou pro dobrovolníky určité výhody, dobrovolník má svá práva a povinnosti. Mezi výhody patří možnost žádat o hmotné zabezpečení v nezaměstnanosti, pokud je dobrovolník registrován na úřadu práce a výkon dobrovolnické služby přesahuje dvacet hodin za týden. K dalším výhodám můžeme zařadit minimální finanční výlohy dobrovolníka, možnost uhrazení zdravotního pojištění státem, pojištění proti škodám, nebo nárok na přípravu k uskutečnění dobrovolnické služby. Dobrovolník má dále právo na sdělení informací o přijímací organizaci, právo konat činnost, která jej naplňuje, případně odmítnout činnost, která neodpovídá jeho potřebám a představám. Dále má právo účastnit se supervizí a konzultací, být zaškolen a jiné. Nejdůležitějšími povinnostmi dobrovolníka jsou dodržování zákona, vykonání přípravy k dobrovolnické činnosti a předložení potřebných dokladů. Autor dále zmiňuje některé ostatní povinnosti, které se váží přímo ke konkrétní dobrovolnické činnosti, například nezneužívat projev důvěry, požádat o pomoc, potřebuje-li ji, plnit úkoly vyplývající z jeho služby, spolupracovat, mít na vědomí své limity, identifikovat se s posláním organizace (Hodač a kol. 2009, s. 10 - 12).

Důvody, které vedou dobrovolníky k vykonávání jejich činnosti, mohou být různé. Patří mezi ně například účast na různých kurzech či seminářích, navázání nových vztahů,

možnost seberealizace, sebereflexe, sebezdokonalení, dobrý pocit z užitečné práce a další (Čechová a kol. 2000, s. 8).

1.7 Podpora a bariéry dobrovolníků

Tošner a Sozanská (2006, s. 55) sesbírali odpovědi dobrovolníků na otázku, co je v jejich činnosti podporuje, a z jejich odpovědí sestavili následující seznam:

- Pocit osobní důležitosti
- Naděje na postup, posun dál v jejich činnosti
- Pocit ocenění jejich práce
- Uznání v soukromí i na veřejnosti
- Dobrá spolupráce s ostatními dobrovolníky, pocit sounáležitosti
- Podíl na určování cílů, rozhodování či řešení problémů organizace
- Pocit úspěšného zvládnání zadaných úkolů
- Uspokojení vlastních potřeb
- Pocit vykonávání smysluplné, pro někoho přínosné činnosti

Naopak existují také překážky, které mohou dobrovolníky v jejich činnosti brzdit. Jedná se např. o pocit, že jejich činnost nemá smysl, chybějící zpětná vazba, ocenění, pochvala, dále špatná spolupráce, chybějící podpora spoludobrovolníků, napětí v kolektivu dobrovolníků, stále se opakující, rutinní činnost bez výhledu na změnu, neprestižní činnosti, chybějící možnost osobního růstu, rozdíly mezi očekáváním dobrovolníka a skutečnou činností, nemožnost uplatnit vlastní kreativitu, projevit iniciativu (Sozanská, Tošner, 2006, s. 55).

1.8 Prosociální chování u dobrovolníků

Mlčák (2013, s. 41) uvádí, že prosociální chování se v lidské společnosti vykytuje prakticky od jejích počátků v podobě spolupráce, darování apod. Z hlediska psychologického vývoje člověka je patrné, že člověk je zprvu nečinným příjemcem tohoto chování, později, vlivem překonání zaměření na sebe sama se stává poskytovatelem. Velmi pravděpodobně se tato forma pozitivního chování u člověka vyskytovala již v období před vznikem naší

civilizace. Mlčák (dle Pennera, 2013, s. 41) uvádí, že dobrovolnictví je úzce spjata s prosociálním chováním člověka. Dobrovolnictví je podle něho vlastně „*dlouhodobé a plánované prosociální chování, které přináší prospěch cizím osobám a které se objevuje v organizovaném prostředí*“ (Mlčák dle Pennera, 2013, s. 41).

1.8.1 Prosociální chování

Definice pojmu prosociální chování není mezi psychology dnešní doby jednoznačná. Dá se říci, že spíše existuje několik teorií či hypotéz, které jsou svým významem propojeny minimálně. Mlčák tuto skutečnost připisuje relativně krátké době studování a také různorodosti výzkumů, které doposud byly v této oblasti prováděny.

Děj, při kterém člověk pomáhá, nebo jiný pomoc přijímá, bývá nejčastěji označován jako pomáhání, prosociální chování a altruismus. Bohužel, stává se, že jsou tyto pojmy brány jako slova stejného významu, přesto je většina autorů od sebe diferencuje. Mlčák dle Schroedera (2013, s. 43) uvádí, že prosociální chování můžeme chápat jako úroveň nadřazenou spolupráci, altruismu a pomáhání. Mlčák dle Bierhoffa (2013, s. 43) vymezuje prosociální chování pomocí tří znaků: záměr prospět druhé osobě, svoboda volby poskytovatele pomoci a jednání orientované na pomoc jiným lidem. Mlčák (dle Bierhoffa, 2013, s. 43) řadí pojmy, kterými bývá v psychologii označováno poskytování a přijímání pomoci, do následujícího sledu: altruismus je podřazený prosociálnímu chování a prosociální chování je podřazeno pomáhání. Pomáhání je podle něj zahrnuje různé formy pomoci, pojem prosociální chování se však vztahuje jen na činnost, která je dobrovolná.

Výrost, Slaměník (2008, s. 285) definují prosociální chování jako pomoc nebo čin, který je vykonán ve prospěch druhého člověka nebo i skupiny lidí. Cílem tohoto chování je přínos prospěchu druhým. Prosociální chování je významově velmi blízké altruismu, v některých případech jsou dokonce uváděny stejné definice. Altruismus se však od prosociálního chování liší tím, že za jednání, kterým se pomáhá lidem okolo, jeho poskytovatel nedostává žádnou odměnu, vykonává jej nezištně (Výrost, Slaměník, 2008, s. 297).

1.8.2 Klasifikace prosociálního chování vzhledem k dobrovolnictví

P. L. Pearce a P. R. Amato vytvořili třídimenzionální klasifikace pomáhání. Mlčák (2013, s. 44) poznamenává, že vzhledem k tomu, že bývá prosociální chování chápáno jako podkategorie pomáhání, lze pak tuto klasifikaci vztahovat i k prosociálnímu chování. Jedná se o charakteristiku chování pomocí tří bipolárních dimenzí:

- plánované x spontánní
- přímé x nepřímé
- v závažných situacích x v běžných situacích

Pomocí těchto tří kategorií lze sestavit osm typů prosociálního chování (např. plánované, nepřímé a v běžné situaci atd.).

1.8.3 Altruismus

Altruismus je možno chápat jako druh nebo podkategorii prosociálního chování. Jedná se o chování – pomoc či účast druhým, které je naprosto nezištné (Mlčák dle Myerse, 2013, s. 46). Mlčák dle Batsona (2013, s. 46) uvádí, že cílem altruismu je zlepšení pohody druhého člověka. Odlišuje jej od prosociálního chování, které může být podníceno altruistickými pohnutkami, či egoistickými motivy, nebo jejich kombinací. Navíc ve své teorii spatřuje jako velmi důležitou empatii.

Někteří autoři termín altruismus odmítají s odůvodněním, že člověk není schopen tohoto chování. Naopak jiná část autorů jej považuje za součást lidského charakteru (Mlčák, 2013, s. 45).

2 Motivace

Chování lidí je přirozeně orientováno na dosažení určitého cíle. Tyto procesy nazýváme motivace. Autoři motivaci vykreslují na obyčejných situacích, které známe z každodenního života – například pocit hladu, který vede k uspokojení potřeby – nasycení (Nakonečný, 2009, s. 177).

2.1 Vysvětlení pojmu motivace

Dle Psychologického slovníku (Hartl, Hartlová, 2015, s. 328) je motivace „*intrapsychický proces zvýšení nebo poklesu aktivity, mobilizace sil, energizace organismu*“.

Výrost, Slaměník (2008, s. 147) pod pojmem motivace rozumí „*hybné síly psychického původu*“, mající svůj určitý směr a určitou intenzitu a uvádějící do pohybu činnost a chování lidí.

Nakonečný (2014, s. 16) vysvětluje pojem motivace jako skutečnost, že každé jednání či chování člověka má svůj psychologický důvod, příčinu, smysl nebo cíl. Motivace vychází z určitého vnitřního stavu jedince, který je odpovědí na vnější či vnitřní změnu, která působí na psychiku člověka. Tento stav vyžaduje reakci, která by se s touto změnou vyrovnala. Tato situace je vlastně určitou potřebou – stav, kdy jedinci něco chybí. Ten by měl být napraven.

2.1.1 Základní termíny

Zdrojem motivace je motiv, neboli pohnutka, která určuje intenzitu a směr chování (Výrost, Slaměník, 2008, s. 147). Dle Nakonečného (2005, s. 61) motiv vyjadřuje příčinu jednání člověka. Stav, který iniciuje motiv k jednání, se nazývá potřeba. Můžeme tedy říci, že motivem lidského chování je redukce určité potřeby. Nakonečný (2014, s. 15) píše, že motiv je chování, které vede k uskutečnění určitého činu, kterým člověk reaguje na vnitřní, nebo i vnější podnět.

Dalším pojmem, který je třeba vysvětlit, chceme-li se zabývat motivací, je potřeba. Potřeba je stav, kdy člověk pociťuje nějaký nedostatek (např. hlad). Nakonečný (2005, s. 62) poznamenává, že někteří psychologové – např. Maslow pojmy potřeba a motiv vůbec nerozlišují.

Zajímáme-li se o motivaci, můžeme se v odborné literatuře setkat s pojmem incentiva, neboli pobídka. Výrost, Slaměník (2008, s. 147) uvádí, že se jedná o podnět, který vychází z vnějšího prostředí. Je to základní vnější zdroj motivace. Ne každý podnět se však musí stát incentivou, závisí to na tom, jak jej člověk ohodnotí, jaký pro něj cítí význam apod.

2.1.2 Základní dělení motivace

Motivaci můžeme rozdělit na primární (zahrnuje základní vrozené biologické potřeby, které lze rozvíjet podmiňováním) a sekundární (tendence chování naučené v průběhu života). Dále rozlišujeme motivaci vnitřní (endogenní), která vychází zevnitř organismu, např. z jeho biologických potřeb, únavy, představ, plánů apod., a motivaci vnější (exogenní), kterou vyvolávají vnější vlivy, např. počasí, podněty z okolí, sociální skupina apod. (Hartl, Hartlová, 2010, s. 320).

2.2 Proces motivace

Výrost, Slaměník (2008, s. 148) uvádí, že motivované je každé lidské jednání, i když si člověk úplně, nebo zčásti neuvědomuje jeho motivy. V procesu motivace hraje roli osobnost jedince, jeho schopnosti, dovednosti, zkušenosti i jeho uspořádání hodnot (Hartl, Hartlová, 2015, s. 328). Výchozím bodem motivace je „vnitřní stav napětí“ (Nakonečný dle Lewina, 2014, s. 23), cílem je „dovršující reakce“ (Nakonečný dle Nuttina, 2014, s. 23). Výrost, Slaměník (2008, s. 148) nazývají cílem motivace podobu situace, která nastane snažením člověka. Čím větší je motivovanost člověka, tím můžeme očekávat větší snahu v plnění úkolu.

Nakonečný (2009, s. 177) vysvětluje proces motivace následovně: na počátku celého procesu spatřuje potřebu – výchozí stav motivace – stav nedostatku. V tomto stavu se člověk chová tak, že chce získat to, co mu právě chybí. Pokud je cílový objekt dosažen, dochází k dovršující reakci a ta vede k uspokojení potřeby.

Motiv směřuje ke změně původního motivačního stavu, „*vyjadřuje psychologický důvod chování*“ (Nakonečný, 2009, s. 177). Motiv je tedy konstrukt, který vysvětluje důvod chování člověka tak, aby dosáhl určitého výsledku. Motivы vycházejí z obsahu uspokojení, ne z cílových objektů. Motivace může probíhat také skrze vnější podnět, který se nazývá

motivátor (např. poskytnutí odměny), tento proces se pak nazývá motivování. Motivace může být uskutečňována také prostřednictvím snížení nepříjemného a co možná největšího zvýšení příjemného (člověk se vyhýbá nepříjemnému).

2.3 Typologie motivací

Na základě výzkumu dárcovství a dobrovolnictví, který v České republice realizovala Nadace rozvoje občanské společnosti (NROS), Agentura neziskového sektoru (AGNES) a Agentura STEM ve spolupráci s nadací VIA a občanským sdružením HESTIA (Frič a kol., 2001) byly stanoveny tři základní typy motivace k dobrovolnické činnosti. Jsou jimi tyto:

- **Konvenční neboli normativní motivace:** Dobrovolník je motivován buďto morálními normami vštípenými nejbližším okolím, např. rodinou, nebo normami celospolečenskými. Takto motivovaní dobrovolníci se obvykle opírají o své náboženské přesvědčení a o příklady přátel nebo rodinných příslušníků – dobrovolníků. Tento typ motivace převažuje u 41 % dobrovolníků v České republice, a to převážně u lidí nad šedesát let věku a častěji u osob věřících.
- **Reciproční motivace:** Dobrovolník vidí ve své činnosti dvojí užitek – koná dobro pro druhé a zároveň získává prospěch pro sebe samého. Tím může být navazování vztahů, uplatňování a zlepšování vlastních schopností a dovedností, získávání zkušeností apod. Reciproční motivace se objevuje u 37 % českých dobrovolníků, jedná se především o dobrovolníky ateisty do třiceti let.
- **Nerozvinutá motivace:** Tento typ motivace zahrnuje tři prvky, které poskytují pouze základní prostor pro rozhodnutí stát se dobrovolníkem. Jsou jimi důvěra v organizaci, která dobrovolnickou aktivitu zaštiťuje, pocit, že se dobrovolník podílí na dobré věci a přesvědčení, že vykonávaná práce má smysl. Nerozvinutá motivace se objevuje přibližně u 23 % dobrovolníků, častěji u studentů vysokých škol, střední a starší generace.

2.4 Přístupy k motivaci

Mlčák, Zášková (2013, s. 80) vyzdvihují důležitost poznání a porozumění motivaci dobrovolníků, neboť vhodná motivace slouží jako dobrý prostředek k získání nových

dobrovolníků. „*Motivace se zabývá otázkou rozhodování jedinců, které se vztahuje k tomu, proč se vlastně chtějí stát dobrovolníky*“ (tamtéž). Analýza dobrovolnické motivace dále umožňuje udržet dobrovolníky při jejich činnosti, případně umožňuje porozumět, proč dobrovolníci svou činnost ukončují, ať už předčasně, nebo po dlouhé době.

Literatura zabývající se studiem motivace dobrovolníků rozlišuje dva základní přístupy k motivaci, a to přístup psychologický a přístup sociologický. Dalším významným přístupem je také přístup funkcionální (tamtéž, s. 81).

2.4.1 Psychologický přístup

Dle psychologického přístupu může být dobrovolníkem člověk, který má ke své činnosti nezištnou, tj. altruistickou motivaci. Dobrovolnictví můžeme pojmut jako vhodně motivovanou nezaplacenou práci (Frič, Pospíšilová dle Musicka a Wilsona, 2010, s. 106).

Altruistická motivace v sobě zahrnuje motivy, jako je láska k bližnímu, empatický a soucitný přístup k lidem v nouzi a trpícím, nadšení pro veřejné blaho, dobro komunity či společnosti apod. Tyto motivy mající sentimentální základ můžeme shrnout pod pojem „sociální cítění“. Proto můžeme altruistickou motivaci také nazývat motivací emocionální.

Nabízí se však otázka, zda dobrovolník ze své činnosti skutečně nezískává žádnou odměnu – existuje totiž řada benefitů, které dobrovolník může čerpat; jsou jimi např. získávání zkušeností a kvalifikace, seznámení se s novými lidmi, kladné ohodnocení od okolí, nebo dobrý pocit ze své vlastní smysluplné činnosti (Frič, Pospíšilová, 2010, s. 106). Andreoni (1990) mluví o „hřejivém pocitu“ (warm glow) – pocitu vnitřního uspokojení, který altruista svým jednáním získává, motivovat jej však může také určitý společenský tlak, pocity vlastní viny nebo soucit. Jedná se tedy podle něj o ne zcela čistý altruismus.

Tato otázka je častým důvodem ke zpochybňování pravosti a nezištnosti altruistické motivace a jak bylo již zmíněno výše, někteří autoři dokonce zpochybňují altruismus sám. Každá altruistická činnost bývá oplacena alespoň symbolickou odměnou od společnosti, za altruistickým činem můžeme tedy spatřovat určitou míru egoismu. Altruistickou motivaci však můžeme uznávat jako relevantní, pokud sobecké motivy nejsou hlavním motivem ke konání dobrovolnictví (Frič, Pospíšilová, 2010, s. 106).

Nelze však zcela zpochybňovat ani legitimnost egoistické neboli instrumentální motivace, neboť dobrovolník konající dobro za účelem dosažení svých zájmů i přesto koná

dobro pro druhé – jedná se o „výměnný obchod“ – za poskytnuté dobro vědomě získává určitý druh odměny, a nejedná se pouze o odměnu spirituální, dobrovolník může např. očekávat, že poskytnuté dobro mu jednou bude oplaceno, získává nové kontakty, zkušenosti, navazuje vztahy, uplatňuje a rozvíjí své schopnosti apod. Egoistickou motivaci tak není třeba zavrňovat, protože jde především o to, jakým způsobem jsou egoistické motivy uplatňovány (Frič, Pospíšilová, 2010, s. 107).

2.4.2 Sociologický přístup

Sociologický přístup vedle hledání motivů dobrovolníka vyzdvihuje důležitost kulturního a sociálního prostředí, ze kterého pomáhající osoba vychází – nejde mu jen o výčet motivů, ale zajímá se o sociální kontext motivace (Matulayová, 2016, s. 10).

Sociologové si pokládají otázku, proč lidé vstupují do skupiny dobrovolníků a co je motivuje k tomu, aby v ní zůstali. Zaměřují se na soubor norem, který se vytváří ve skupině dobrovolníků a který ovlivňuje jejich chování – odtud vychází tzv. normativistický pohled, který se zaměřuje právě na sociální motivaci dobrovolníků. Chování dobrovolníků plyne z jejich socializace v dané skupině, ve které existuje konkrétní norma, která podporuje individuální motivační hodnoty dobrovolníků, neboť samotné hodnoty jednotlivců nevedou k určitému chování – musí být podpořeny sociálně podmíněnými a legitimovanými normami (Frič, Pospíšilová dle Musicka, Wilsona, 2010, s. 108).

Frič, Pospíšilová (dle Reeda a Selbee 2010, s. 108) uvádí, že existuje specifický soubor norem, kterým se skupiny dobrovolníků řídí. Řadí do něj zodpovědnost za všeobecné dobro a osobní aktivní zapojení při jeho dosahování. Musick a Wilson (tamtéž) dále rozlišují tři normy motivující k dobrovolnictví:

- Norma generalizované reciprocity (dobrovolník očekává, že v případě potřeby mu bude pomoc oplacena, případně splácí určitý dluh z minulosti),
- Norma sociální zodpovědnosti (dobrovolník ze svého křesťanského či občanského přesvědčení cítí povinnost pomáhat bližním, kteří jsou v nouzi)
- Norma spravedlivosti (dobrovolník zastupuje potřebné, kteří nejsou schopni se adekvátně bránit, v přemáhání nespravedlností).

Tzv. generalizovanou morální normu vyjádřil Gouldner: „*neškod', ale pomáhej tomu, kdo ti pomohl, a ti, kterým jsi pomohl, mají povinnost pomoci tobě. Jestliže chceš, aby ti pomáhali jiní, musíš jim pomoci*“ (Frič, Pospíšilová dle Gouldner, 2010, s. 108).

Nabízí se tedy otázka, zda je tato normativní motivace vůbec legitimní, zda dobrovolníci nevykonávají svou činnost jen z donucení pod vlivem množství norem a zda nechybí motivace vycházející z vlastní svobodné vůle. Stebbins však normativní motivaci obhájí za předpokladu, že se dobrovolníci s normativní motivací ztotožňují s ideály etnostního člověka platnými v dané společnosti, svou činností se zasazují o lepší budoucnost, jsou jim vlastní hodnoty spravedlnosti, zodpovědnosti a solidarity a svou činnost pojmají jako „vlastní misi konání dobra“ (Frič, Pospíšilová, 2010, s. 108).

Jak již bylo řečeno, komunita je v rámci sociologického přístupu nejpodstatnějším motivátorem, neboť tvoří vhodné prostředí pro rozvoj dobrovolnictví – vytváří tzv. kolektivní identitu, která motivuje jedince k tomu, aby obětovali své schopnosti ve prospěch komunity. Účast na dobrovolnických aktivitách může představovat možnost, jak se zařadit do společnosti, trávit čas s přáteli, pomáhá ke zvýšení sebeúcty, přináší určitou společenskou prestiž, dobrou pověst, seberealizaci. V tomto kontextu hovoříme o tzv. konceptu sociálního kapitálu – komunita je dobrovolníkovi zdrojem, ze kterého na základě účasti na dobrovolnictví může čerpat (Frič, Pospíšilová, 2010, s. 109).

2.4.3 Funkcionální přístup

Teorie funkcionálního přístupu vychází z výzkumů, které provedli v 90. letech 20. století američtí psychologové E. G. Clary a M. Snyder, kteří v té době již navazovali na starší studie. Funkcionální přístup řadíme mezi psychologické koncepce motivace.

V rámci funkcionálního přístupu se projevuje snaha identifikovat motivy, které vedou osoby k dobrovolnické činnosti. Tyto motivy zahrnují hodnoty dobrovolníků, jejich postoje, důvody, plány i cíle. Dobrovolníci se při rozhodování pro dobrovolnickou aktivitu zaměřují na zisky, které jim z této aktivity plynou – dobrovolnictví se věnují tehdy, pokud naplňuje jejich potřeby (Mlčák, Zášková, 2013, s. 81-82).

Mlčák (dle Clary, Snyder et al., 2011) předpokládá, že jedna dobrovolnická aktivita může uspokojovat zcela různé motivy u různých dobrovolníků, a naopak stejný motiv může u různých dobrovolníků vést k odlišným dobrovolnickým aktivitám.

Clary, Snyder (1999, s. 157) identifikovali šest kategorií, do kterých lze rozřadit motivy dobrovolníků k jejich činnosti. Jedná se o tyto:

- **Hodnoty** – dobrovolníkům je skrze dobrovolnictví umožněno vyjadřovat jejich prosociální hodnoty zaměřené na pomoc druhým
- **Porozumění** – dobrovolníci skrze svou činnost získávají nové znalosti, dovednosti, zkušenosti, které mohou dále rozvíjet
- **Posílení** – dobrovolníci získávají možnost osobního rozvoje, posilování vlastní sebeúcty
- **Kariéra** – dobrovolníci skrze dobrovolnictví získávají zkušenosti, které uplatní ve svém povolání a které jim pomohou rozvíjet pracovní kariéru
- **Sociální funkce** – dobrovolníci skrze dobrovolnictví mohou navazovat a rozvíjet sociální vztahy
- **Protektivní funkce** – dobrovolníci se v rámci své činnosti mohou zbavovat negativních pocitů a pocitů viny způsobených tím, že se sami nacházejí v příznivější životní situaci, než ti, kterým pomáhají.

2.5 Nevhodné motivy k dobrovolnictví

Tošner, Sozanská (dle Vitoušové, 2006, s. 45-46) uvádí přehled nevhodných motivů pro dobrovolnickou činnost, které mohou být až nebezpečné z hlediska nezištné služby lidem. Tito autoři uvádí, že je dobré tyto nevhodné motivy znát, důležitější je však dokázat je zavčas rozpoznat a odmítnout.

Níže uvedené nevhodné až nežádoucí motivy uvádí též Říčan (2010):

- **Soucit**, který spíše než k činům vede k sentimentalitě, nebo který je člověkem, kterému je pomáháno, chápán jako degradující
- Zbytečná, nepřiměřená **zvědavost** – ke službě druhým je potřebná určitá zdravá míra zvědavosti, která vyjadřuje dobrovolníkův zájem o klienta, je však nežádoucí pátrat po informacích, které nejsou pro pomoc potřebné
- **Pocit povinnosti**, který vychází z přesvědčení vštípeného např. výchovou, že člověk by měl pomáhat druhým; pomoc z pouhé povinnosti však může být značně zatěžující
- Tzv. „**skutkařství**“ – dobrovolník se snaží získávat zásluhy, což vede k pýše na svou vlastní dobrotu

- Vlastní **osamělost** – není žádoucí, pokud dobrovolník z důvodu vlastní osamělosti záměrně navazuje přátelské vztahy s klienty – vztah nemůže být vyvážený, protože klient nemá možnost přátelství odmítnout z důvodu své závislosti na dobrovolnické pomoci
- Osobní **nepříznivá životní situace**, kterou dobrovolník neumí vyřešit, proto se zaměřuje na problémy druhých a duševní rovnováhu hledá v sebeobětování a pomoci druhým lidem
- Nízká nebo **chybějící sebeúcta**, komplex méněcennosti, kterým mohou trpět zejména mladí lidé, kteří ještě nenalezli své místo v životě; dobrovolník se setkává s osobami, které jsou na tom hůře, než on sám, což mu může dodávat pocit povznesenosti - to však není zdravý způsob zvyšování sebevědomí a sebeúcty
- **Pocit vlastní potřeby** a nenahraditelnosti – tzv. spásitelský komplex může vést k vyčerpání vlastních tělesných i duševních sil
- **Touha ovládat lidi**, mít vliv na druhé – touha po moci mění lidské chování a morálně znehodnocuje průběh i výsledky dobrovolnické činnosti.

PRAKTICKÁ ČÁST

3 Úvod

Tento výzkum byl proveden s podporou projektů IGA_CMTF_2016_015 Dobrovolnictví v sociálních službách prizmatem vědy o sociální práci, a IGA_CMTF_2017_010 Profesionalizace a deprofesionalizace v praxi české sociální práce. Díky tomu bylo možné k výzkumu využít rozhovory, které sesbírali další studenti, kteří byli do projektu zapojeni, a dále byla možnost využít odbornou pomoc ze strany akademických pracovníků Katedry křesťanské sociální práce.

V následujících kapitolách je popsána metodologie výzkumu, dále charakterizován výzkumný vzorek a poté interpretovány výsledky.

Stanovení cíle:

Cílem praktické části diplomové práce je na základě provedených rozhovorů zjistit, jaká je počáteční motivace dobrovolníků k vykonávání jejich dobrovolnické činnosti.

4 Metodologie

K realizaci výzkumu diplomové práce byl zvolen kvalitativní výzkum. Hendl (2012, s. 47) píše, že kvalitativní výzkum v minulosti nezastával plnohodnotné postavení mezi ostatními formami výzkumu, v dnešní době však je uznáván jako rovný ostatním formám výzkumu. Chráska (2016, s. 29) uvádí, že kvalitativní výzkum vychází z filozofie fenomenologie, která zdůrazňuje subjektivní aspekty jednání lidí. Baum a kol. (2004, s. 23) dodává, že předpokladem, který je důležitý pro dobré zvládnutí této metody, je strukturované myšlení.

Hendl (2012, s. 49) charakterizuje kvalitativní výzkum následovně: při kvalitativním výzkumu se využívá kontaktu s prostředím nebo situací člověka či skupiny lidí, výzkumník získává data pomocí málo standardizovaných metod. Typy dat v kvalitativních výzkumech jsou například rozhovory, fotografie, audio a video záznamy, poznámky z pozorování atd. Výzkumník by se měl snažit o izolaci určitých témat, projevů nebo datových konfigurací. Výzkumník sestavuje celistvý obraz, snaží se nevynechat žádnou informaci, která vede k vyjasnění situace.

Kvalitativní výzkum začíná výběrem tématu, poté si výzkumník stanovuje výzkumné otázky. Ty je možné dle potřeby měnit i během konání výzkumu. O kvalitativním výzkumu se tedy dá říci, že je typem výzkumu pružným. Následuje samotný sběr dat a jejich analýza. Následně výzkumník vytváří zprávu o kvalitativním výzkumu (Hendl, 2012, s. 49).

4.1 Metoda sběru dat

Metodou pro zpracování kvalitativního výzkumu v této práci je rozhovor, který se mezi metodami kvalitativního výzkumu řadí do skupiny kvalitativní dotazování (Hendl, 2012, s. 164). Z této skupiny metod byl pro sběr dat vybrán narativní rozhovor.

Narativní rozhovor je charakteristický tím, že komunikační partner je povzbuzován k samostatnému vyprávění a není podrobován standardizovaným otázkám, při výběru komunikačního partnera tedy je třeba brát ohled i na jeho schopnost samostatně vyprávět. Narativní rozhovor sestává ze čtyř částí – stimulace, vyprávění, kladení otázek a zobecňující otázky. V první části rozhovoru je třeba respondenta seznámit s tématem rozhovoru a jeho významem, výzkumník - tazatel se pokouší o získání důvěry. V následující části může začít vlastní rozhovor, který je zahájen vyzváním výzkumníka – povzbuzením k vyprávění. Po

ukončení vyprávění nastává prostor pro objasnění nejasných výpovědí. V poslední části rozhovoru výzkumník pokládá otázky důležité pro objasnění důležitých informací, které doposud nebyly vysvětleny (Hendl 2012, s. 176).

Během vykonávání rozhovorů pro tuto diplomovou práci bylo občas potřeba komunikačním partnerům pomáhat dílčími otázkami. Komunikační partneři také dostali před začátkem nahrávání rozhovoru k dispozici časovou osu, pomocí které si mohli graficky znázornit a lépe se tak zorientovat v důležitých časových úsecích či milnicích týkajících se dobrovolnictví. Rozhovory byly nahrávány na diktafon.

Kromě samotného rozhovoru bylo ke sběru dat využito krátkého anonymního dotazníku, který byl vytvořen autorským kolektivem projektu IGA. Prostřednictvím dotazníku o deseti otázkách byly zjišťovány základní údaje o komunikačních partnerech (pohlaví, věk, rodinný stav, převažující ekonomická aktivita, dosažené vzdělání, náboženské vyznání, účast na dobrovolnictví rodičů a sourozenců) a dále osobní přínosy dobrovolnictví.

Dotazník byl každému z komunikačních partnerů předán po uskutečnění samotného rozhovoru s prosbou o jeho vyplnění, komunikační partneři byli ujistěni o anonymitě dotazníku.

4.2 Etické zásady

Autoři odborné literatury týkající se teorie kvalitativního výzkumu zmiňují etickou otázku výzkumu. Hendl (2012, s. 153) zmiňuje, že otázka etiky hraje ve výzkumech důležitou roli.

Důležitou zásadou při vykonávání etického výzkumu je získání informovaného souhlasu. Prakticky to znamená, že osoba souhlasí s účastí ve výzkumu a je informována o průběhu a okolnostech výzkumu. Informovaný souhlas vyjadřuje účastník výzkumu buďto podpisem určitého dokumentu, nebo ústně – v tomto případě se jednalo o souhlas ústní. Každý účastník také má právo kdykoliv v průběhu výzkumu svou účast odmítnout. Pokud by došlo k nevyhnutelnému zatajení informací účastníkům, musí být na konci studie úplně seznámeni s okolnostmi výzkumu. Poslední zásadou je zásada anonymity – v nejlepším případě by měla být zajištěna anonymita všem účastníkům výzkumu, pokud není možné zajistit anonymitu vzhledem k výzkumníkovi, nesmí být identita komunikačních partnerů odhalena nikomu jinému (Hendl, 2012, s. 153).

Při vykonávání narativních rozhovorů s účastníky výzkumu byly zachovávány všechny výše popsané zásady etického jednání při výzkumu. Každému komunikačnímu partnerovi bylo přiřazeno číslo, pod kterým ve výzkumu figuruje.

4.3 Postup zpracování dat

V následujících podkapitolách bude popsáno, jakým způsobem byla zpracovávána data získaná prostřednictvím rozhovorů.

4.3.1 Transkripce

Hendl (dle Mayringa, 2012, s. 208) uvádí, že existují čtyři způsoby transkripce – jedná se o doslovnou transkripci, komentovanou transkripci, shrnující protokol nebo selektivní protokol.

Ve výzkumu této diplomové práce se používá první z těchto způsobů, to je doslovná transkripce. Dle Hendla (2012, s. 208) se jedná o proces, kdy se doslovně přepisuje mluvený projev, v našem případě rozhovor, do písemné podoby. Dodává, že je také možné místa, která obsahují podstatné informace podtrhávat či doplňovat poznámkami. Text je možno při provádění transkripce převést do spisovného jazyka a zbavit jej dialektu, tzv. slovní vaty či drobných chyb. Miovský (2006, s. 210) zmiňuje úpravu rozhovoru, která se nazývá redukce prvního řádu. Tu je možno použít v případě, kdy nám záleží pouze na obsahu, a nikoliv na dílčích projevech mluveného slova. Tuto úpravou rozumíme vynechání nedůležitých vět, zvuků, výrazů, které narušují plynulost rozhovoru a nesdělují nám podstatné informace. V této práci byla redukce prvního řádu využita k vyřídění informací, které nesouvisely s motivací.

4.3.2 Analýza získaných dat

Po provedení samotné transkripce se text rozhovorů analyzuje, tento proces nazýváme kódování.

Miovský (2006, s. 210) kódování vysvětluje jako děj, při kterém důležité informace rozdělujeme do několika skupin, kterým přiřazujeme názvy. Tyto skupiny nazýváme segmenty neboli jednotky. Autor konstatuje, že tento proces je velmi náročný a je možné jej během výzkumu měnit či dotvářet. Tentýž autor, (2006, s. 228) popisuje dvě fáze kódování – otevřené kódování a axiální kódování. Při otevřeném kódování přiřazujeme podobným výpovědím určité názvy, dále je pak seskupujeme do kategorií. V následující fázi – axiálním kódování – hledáme vazby mezi jednotlivými kategoriemi.

V této práci byla pro třídění do skupin použita úprava textu pomocí podtrhávání různými barvami, kdy byly jednotlivým výrokům přiřazeny barvy vyjadřující příslušnost ke konkrétní skupině.

5 Výběr výzkumného vzorku

Základním kritériem pro výběr komunikačních partnerů byla podmínka, aby se dobrovolnické činnosti věnovali pravidelně a dlouhodobě, to je více než jeden rok. Vzhledem k tomu, že výzkum byl realizován s podporou výše zmíněných projektů IGA, na sběru dat se podílela nejen autorka práce, ale i čtyři další studentky zapojené do tohoto projektu. Výzkumný vzorek tedy tvoří celkem dvacet komunikačních partnerů, kteří byli vybráni a osloveni na základě kontaktů, které poskytly studentkami oslovené organizace.

V následující podkapitole se nachází krátké představení komunikačních partnerů, kteří byli ochotni poskytnout rozhovory na téma své dobrovolnické činnosti.

5.1 Charakteristika jednotlivých komunikačních partnerů

Komunikační partner č. 1 je muž věku 23 let, který je svobodný, absolvoval střední školu s maturitou a nyní pracuje jako projektant. Je katolického vyznání. Dobrovolnictví se věnovala jeho matka i sourozenci. Dobrovolnickou činnost vykonává v Klubu salesiánského hnutí mládeže (dále jen Klub SHM). Zde pracoval v nízkoprahovém centru pro děti a mládež – tzv. oratoři, kde pomáhal vyplňovat jejich volný čas, nyní v činnosti pokračuje jako animátor na táborech, formačních setkáních a ostatních akcích pořádaných Klubem SHM.

Komunikační partner č. 2 je svobodný muž věku 25 let, katolického vyznání. V současné době studuje na vysoké škole obor Strojní inženýrství, a zároveň si přivydělává ve studovaném oboru. Dobrovolnické činnosti se věnuje již sedmým rokem v Klubu SHM, kde připravuje tábory, formační setkání pro začínající dobrovolníky a další akce pro děti a mládež, jeden rok také pracoval v nízkoprahovém centru (oratoři).

Komunikačním partnerem č. 3 je vdaná žena věku 26 let. V současnosti je na rodičovské dovolené se dvěma dětmi a zároveň dokončuje vysokoškolské studium v oboru Psychologie. Její vyznání je křesťanské katolické. Dobrovolnické činnosti se věnovali oba její rodiče, ze sourozenců však žádný. Dobrovolnické činnosti se věnovala v Klubu SHM, kde působila jako animátorka na táborech a akcích pro děti a stála u zrodu nízkoprahového centra pro děti a mládež, tzv. oratoře. Dobrovolnictví v oblasti práce s dětmi a mládeží se věnovala

asi 7 let až do narození prvního dítěte, a poté ještě dva roky vedla účetnictví Klubu SHM v Prostějově.

Komunikační partner č. 4 je muž ve věku 27 let, s vysokoškolským vzděláním, povoláním učitel. Je ženatý, katolického vyznání. Jako dobrovolník se angažoval v Klubu SHM asi 10 let, a to na pozici animátora, kde připravoval tábory, setkání a různé akce pro děti a mládež, včetně organizace programu v nízkoprahovém centru - oratoři. Z jeho rodiny se dobrovolnictví věnuje sourozenec.

Komunikační partnerka č. 5 je svobodná žena – studentka práv ve věku 22 let. Je katolického vyznání. Dobrovolnickou činnost vykonává v Klubu SHM od svých patnácti let. Náplň její činnosti tvoří organizace táborů a akcí během roku pro děti a mládež, formace začínajících dobrovolníků a též se podílela na chodu nízkoprahového centra. Z rodiny se dobrovolnictví věnovala její matka i sourozenci.

Komunikační partnerka č. 6 je svobodná žena ve věku 24 let, která v současné době studuje vysokou školu. Její vyznání je křesťanské, ne však katolické. Dobrovolnictví se věnovala v rámci mezinárodní dobrovolnické služby – věnovala se dobrovolnici, která přijela do České republiky z Francie, po dobu jednoho roku. V současné době dochází do nízkoprahového centra, kde se věnuje dětem. Její rodiče dobrovolnou činnost nevykonávali, sourozenci však ano.

Komunikační partnerka č. 7 je vdaná žena ve věku 45 let, křesťanského katolického vyznání, povoláním uklízečka. Její dosažené vzdělání je středoškolské s výučním listem. Jako dobrovolnice působí již pátým rokem na Charitě, dochází do Domova pokojného stáří, kde se věnuje seniorům. Její rodina se dobrovolnictví nevěnovala.

Komunikační partnerka č. 8 má 65 let, je vdova ve starobním důchodu, bez náboženského vyznání. Její vzdělání je středoškolské s výučním listem. Dobrovolně dochází do Oázy pokoje - zařízení pro psychicky nemocné osoby, kde tráví čas s klienty. Dobrovolnictví se nevěnovali její rodiče ani sourozenci.

Komunikační partnerka č. 9 je ve věku 62 let, katolického vyznání, vdova, pobírá starobní důchod. Její vzdělání je středoškolské s maturitou, svou profesi vykonávala v oblasti ekonomie. Po celý svůj život vykonávala aktivní dobrovolnickou činnost spíše neformálního charakteru, od roku 1995 pracovala v Charitě a nyní přes Charitu navštěvuje staré a nemocné lidi v zařízeních i v domácnostech. Její rodiče ani sourozenci se dobrovolnictví nevěnovali.

Komunikační partnerka č. 10 má 75 let, žije v manželství, pobírá starobní důchod. Je katolického vyznání. Dobrovolnické činnosti se věnuje asi 10 let, nejprve ji vykonávala ve zdravotnickém zařízení, kde docházela za dlouhodobě hospitalizovanými pacienty, poté v Domově pokojného stáří. Dobrovolnictví se nevěnovali rodiče ani sourozenci.

Komunikační partnerka č. 11 je svobodná, ve věku 55 let. Její vzdělání je vysokoškolské a pracuje jako OSVČ v oboru vzdělávání a managementu. Je katolického vyznání. Asi tři roky působí jako dobrovolnice na Charitě a v Khamoru, kde doučuje děti v jejich rodinách. Uvádí, že dobrovolnictví se věnovala její matka i sourozenci.

Komunikační partnerka č. 12 je vdova, věku 45 let, katolického vyznání. Její vzdělání je středoškolské s výučním listem a pracuje v nemocnici jako sanitářka. Dobrovolnictví se věnuje asi 6 let v Charitě, kde pracuje s lidmi bez domova. Dobrovolnictví se její rodina nevěnovala.

Komunikační partnerka č. 13 je vdaná, je jí 48 let, bez vyznání. Má vysokoškolské vzdělání a pracuje jako úřednice v oblasti životního prostředí. Přibližně 8 let se věnovala dobrovolnické činnosti na Charitě, kde doučovala děti z romských rodin. Oba rodiče se dobrovolnictví věnovali, sourozence nemá.

Komunikační partnerka č. 14 je rozvedená žena ve věku 52 let. Absolvovala vyšší odbornou školu a nyní pracuje jako asistentka pedagoga. Je věřící, ale necítí se být součástí žádné církve. Dobrovolnické aktivitě se věnuje asi čtvrtým rokem na Charitě ve středisku

Samaritán, kde pracuje s lidmi bez domova. Její rodiče ani sourozenci se dobrovolnické činnosti nevěnovali.

Komunikační partnerka č. 15 má 50 let, je rozvedená, katolického vyznání. Její vzdělání je středoškolské s maturitou, ale v současné době studuje vysokou školu, obor Charitativní a sociální práce, a zároveň pracuje jako lektorka vzdělávacích aktivit. Dobrovolnictví se věnuje asi tři roky, nejprve v nízkoprahovém centru pro děti v sociálně vyloučené lokalitě, později v zařízení pro muže po výkonu trestu. Její rodiče ani sourozenci se dobrovolnictví nevěnovali.

Komunikační partner č. 16 je sedmdesátiletý muž – vdovec ve starobním důchodu, katolického vyznání. Jeho vzdělání je středoškolské s výučním listem. Dobrovolnické činnosti se věnuje asi šest let v rámci Maltéžské pomoci, konkrétně navštěvuje staré a nemocné lidi. Z jeho rodiny se dobrovolnictví nikdo jiný nevěnoval.

Komunikační partner č. 17 je ženatý muž křesťanského vyznání ve věku 65 let, ve starobním důchodu. Jeho vzdělání je vysokoškolské. Dobrovolnickou činnost vykonává asi dva roky v rámci Maltéžské pomoci, konkrétně se věnuje seniorům. Z rodiny se dobrovolnictví nikdo nevěnoval.

Komunikační partner č. 18 je sedmdesátiletý ženatý muž ve starobním důchodu. Absolvoval vysokoškolské vzdělání, pracoval jako učitel. Udává, že je bez vyznání. Asi pět let jako dobrovolník dochází do domova pro seniory, kde vede pěvecký kroužek. Dobrovolnictví se nevěnovali jeho rodiče ani sourozenci.

Komunikační partnerka č. 19 je vdaná žena ve věku 68 let, katolického vyznání. Vystudovala vysokou školu, v současné době pobírá starobní důchod. Dobrovolnictví se věnuje dva roky, dochází do domova pro seniory popovídat si s klienty. Udává, že neví, zda se její rodiče nebo sourozenci dobrovolnictví někdy věnovali.

Komunikační partnerka č. 20 je ovdovělá žena důchodového věku. Je katolického vyznání. Její vzdělání je vysokoškolské, pracovala ve školství. Dobrovolnickou činnost vykonává více než dva roky v domově pro seniory, kde předčítá klientům a povídá si s nimi. Udává, že dobrovolnictví se nikdo jiný z její rodiny nevěnoval.

6 Výsledky výzkumu

V této kapitole jsou interpretovány výsledky výzkumu. Analýzou rozhovorů vzniklo jedenáct kategorií motivace, které jsou blíže popsány v následujících podkapitolách.

6.1 Osobní pozvání k dobrovolnictví

Někteří komunikační partneři uvedli, že s dobrovolnickou aktivitou začali proto, že je někdo osobně oslovil a pozval k dobrovolnické aktivitě. KP č. 18 např. uvádí: „*Tak ta paní za mnou přišla, to bylo v červnu 2012, a požádala mě, jestli bych s těmi starými lidmi něco nezazpíval, nezahrál a jestli bych s nimi veřejně nevystoupil.*“ V podobném duchu se vyjadřuje též KP č. 19.

V dalších případech se jednalo o člověka, kterého komunikační partneři znali a byl pro ně nějakým způsobem důležitý. KP č. 10 a 20 oslovila kolegyně, která se již věnovala dobrovolnické činnosti, a nabídla jim svou aktivitu. „*Ona už to dělala dva roky hned na začátku, jak to tady ve Frýdku začalo. A tak mě nějak na to naverbovala*“, uvádí KP č. 10. Také KP č. 1 oslovili a pozvali k dobrovolnictví přátelé, kteří se dobrovolnictví již věnovali.

KP č. 12 motivoval kněz z farnosti: „*To bylo na mši svaté u sv. Anny v katedrále. Tam vlastně páter Vitásek, že je potřeba, že potřebují dobrovolníky...*“

Komunikační partneři č. 2, 3, 4 a 5 se shodují, že je k dobrovolnictví motivovalo oslovení od kněze, který se následně věnoval i formaci dobrovolníků a kterého již dříve znali a měli s ním nějaký vztah, protože sám působil jako dobrovolník – táborový vedoucí. Z výpovědí těchto dobrovolníků dále vyplývá, že tento kněz jim mohl být do určité míry vzorem, kterému se snažili přiblížit: „*No já si myslím, že nás musel motivovat určitě tím, jak jsme jezdili na ty tábory, tak že on vlastně byl jedním z nás. On nám se snažil být strašně moc podobný v tom, co my jsme třeba dělali, (...) myslím, že tady toto nás muselo strašně jakoby brát, a že díky tady tomuto jsme se vlastně mu chtěli přiblížit; chtěli jsme se přiblížit taky tomu, co dělal on, a možná jsme chtěli být taky tak oblíbení, jak byl on oblíbený. A to si myslím, že nás strašně muselo motivovat k tomu, co jsme potom dělali. Že jsme se taky chtěli stát vlastně těmi dobrovolníky, těmi animátory,*“ říká KP č. 4. KP č. 3 ještě dodává: „*To byl člověk, který má obrovské charisma, a prostě táhne lidi. Prostě řekne lidem pojďte, a lidi jdou, nebo mně to tak prostě přijde. No, a tak jsme šli, no.*“

KP č. 5 se cítila navíc nepřímo oslovena při pozorování práce jedné dobrovolnice, kdy obdivovala její činnost, a když následně v rozhovoru s ní zjistila, že tuto činnost vykonává zadarmo, rozhodla se také zapojit do dobrovolnictví, aby zjistila, „*proč to ti lidi dělají*“.

Výše zmínění komunikační partneři ve svých výpovědích oceňují a považují za motivující právě osobní oslovení a pozvání k dobrovolnictví.

6.2 Vrstevnická skupina dobrovolníků

U komunikačních partnerů č. 1 až 5, kteří se dobrovolnictví věnovali v mladistvém věku, se objevuje silný motivační vliv vrstevnické skupiny. Tito dobrovolníci vesměs uvádějí, že motivací pro ně bylo trávení času s kamarády, budování party, společenství, pocit sounáležitosti, kdy je důležité, že něco mohou společně vytvářet a podílet se na něčem přínosném. Oceňují vzájemnou soudržnost, dobré vztahy, které se ještě utužovaly společnou prací na jednom díle. KP č. 1 dokonce uvádí, že pro něj nebyl ani tak důležitý druh vykonávané činnosti, jako spíše to, s kým tuto činnost vykonával. Vzájemné porozumění, souznění a naladění „na stejnou vlnu“ považuje za rozhodující pro zdárný výkon dobrovolnické činnosti.

KP č. 3 říká: „*asi každéj jako náctiletéj má nějakou partu nebo něco, a my jsme nebyli jenom tak nějaká parta, která se někde poflakuje, ale byli jsme prostě parta, která o něco usiluje, nebo prostě která dělá něco navíc.*“

Z ostatních komunikačních partnerů se o skupině dobrovolníků zmiňuje pouze KP č. 13, která na počátku svého dobrovolnictví očekávala, že si vytvoří přátelské vztahy s ostatními dobrovolníky. Toto její očekávání však zůstalo nesplněno, což vnímá jako negativum. „*Trošku jsem myslela, že budeme víc kamarádi ti dobrovolníci, když se někde potkáme, ale byli jsme taková docela rezervovaná,*“ uvádí.

Není také výjimkou, že si dobrovolníci mezi sebou dokonce hledají životní partnery, jako tomu je v případě komunikačních partnerů č. 2, 3, 4 a 14, což samo o sobě není důvodem, proč se pro dobrovolnictví rozhodli, ale motivačně může působit touha společně trávit čas a možnost se vzájemně poznávat v různých, třeba i náročných situacích, které dobrovolnická činnost přináší, jak o tom hovoří KP č. 3: „*Takhle jako kluka, kterého jsem si vzala, tak už jsem o něm věděla prostě všechno, věděla jsem i to, že umí vařit, protože na akcích se prostě vařilo. Nevím, věděla jsem, že se umí postarat jako o chatu, že umí spravit*

tam kapající bojler nebo něco, i prostě jako to množství toho společně stráveného času, to člověk asi po randetích jenom tak jako nenabere.“

6.3 Vliv rodiny

Téměř u poloviny komunikačních partnerů hraje nejbližší rodina významnou roli v motivaci k dobrovolnické činnosti. Komunikační partneři např. udávají, že následují vzor svých rodičů (*„je taková moje maminka“* – KP č. 13), byli rodinou vedeni už od dětství k tomu, aby pomáhali lidem, což nyní považují za důvod, proč se pro dobrovolnictví rozhodli, jako např. KP č. 9: *„My jsme s nimi cítili, my jsme vyhledávali takové potřebné. (...) Takže nás k tomu vedli (rodiče), měla jsem sedm sourozenců, takže tam bylo hodně lásky a takové pochopení pro druhého člověka. Takže si myslím, že tam byl hlavní impulz už v té rodině v tom útlém dětství.“*

KP č. 19 zmiňuje podporu své dcery, která v dobrovolnictví spatřuje možnost, jak dobře naplnit čas své stárnoucí matky: *„Dcera mi předtím říkala, že si mám najít nějakou tu činnost, která by mě bavila (...), takže i dcera je nadšená, že se tomu věnuji.“*

KP č. 3 popisuje, že oba její rodiče se v mládí věnovali dobrovolnické činnosti v oblasti práce s mládeží, což vidí jako důvod, proč jí v dobrovolnictví vždy podporovali, jednak tím, že její činnost oceňovali a vyjadřovali pochopení, jednak jí pomáhali materiálně i finančně, aby se mohla ve svém volném čase plně věnovat dobrovolnictví: *„Mamka říkala, že mi třeba dají jako kapesné na to, co potřebuju, abych jako nemusela na brigádu, protože jako vědí, že dost pracuju tady v tomto. (...) A myslím si, že to jako rodiče viděli a jakoby oceňovali, že prostě to vnímali, že dělám něco dobrého a důležitého, a že věděli, že to není jako moje zábava, jako že bych se tam bavila nebo prostě si užívala, ale že věděli, že je to prostě i těžká práce, no.“*

Jinou zkušenost má KP č. 2, který sice udává, že rodiče jej vychovávali k pomoci ostatním lidem a myslí si, že *„rodiče jsou rádi, že dělá takovou službu a že v tom vidí ten smysl“*, ale na druhou stranu od něj očekávali, že svůj čas bude věnovat především pomoci v domácnosti a dobrovolnickou aktivitu považovali spíše za zábavu: *„v některých situacích se na mě dívali možná trošku jakože si jenom jezdím někde po výletech a že bych měl taky být doma, (...) protože já jsem z dědiny a to znamená, že práce na dědině je vždycky hodně.“* K tomu KP č. 2 dodává, že *„pokud ten rodič si myslel, že si tam jako jedu užívat, tak třeba*

z poloviny mohl mít pravdu, že jsem si to tam fakt užívat jel, ale z té druhé poloviny jsem tam jel pracovat.“ Podobnou zkušenost uvádí i KP č. 4.

Při nahlédnutí do dotazníků, které komunikační partneři vyplňovali, si můžeme všimnout souvislosti mezi dobrovolnickou zkušeností rodičů a jejich postojem k dobrovolnické činnosti jejich dětí: rodiče, kteří se dobrovolnictví věnovali nebo věnují, oceňují a podporují dobrovolnickou činnost svých dětí (jako je tomu u KP č. 3 nebo u KP č. 1), rodiče, kteří se dobrovolnictví nikdy nevěnovali, v dobrovolnictví spatřují především zábavu (u KP č. 2, 4, 5).

KP č. 1 se zmiňuje, že jeho matka jej i jeho sourozence k dobrovolnictví motivovala a povzbuzovala nejen proto, že sama se dobrovolnictví věnovala, ale také proto, že byla ráda, že její děti tráví volný čas ve věřícím společenství dobrovolníků: *„Na učňáku, kde jsem chodil, jsme neměli dobrou kolektiv ve třídě. A tak byla ráda, že trávím čas s lidma, kteří jsou věřící, kteří mají společné zájmy a že mám prostě partu kamarádů, se kterými rád trávím čas.“*

KP č. 1 dále vzpomíná, že někteří jeho vrstevníci byli k dobrovolnictví rodiči možná až nuceni, protože *„třeba ti rodiče to vidí jako nějak smysluplný čas pro to jejich dítě a myslí si třeba, že by to bylo pro něho dobré, ale když se tam to dítě nějak necítí a ví, že ho to nikdy nebude bavit, nikdy by to nechtěl dělat, tak stejně přestane, nebo není to dobré, aby k tomu byli tlačeni.“* Motivace ze strany rodiny tedy může být i natolik přehnaná, že se vytrácí aspekt dobrovolnosti.

6.4 Víra, náboženské přesvědčení

U podstatné části komunikačních partnerů zapojených do výzkumu je víra a náboženské přesvědčení výrazně zastoupeným motivačním faktorem – o víře se zmiňuje polovina komunikačních partnerů.

Pro některé dobrovolníky je víra v Boha a snaha žít podle hodnot evangelia hlavní motivací, proč se pro dobrovolnictví rozhodli. KP č. 17 např. říká, že dobrovolnickou činnost vykonává *„na základě křesťanství. Je to vlastně příklad Pána Ježíše. Když třeba chodíte na mše, slyšíte Slovo Boží, slyšíte pana faráře, tak tam si to taky uvědomujete. Tam jsem si to hodně uvědomoval, že je potřeba udělat něco pro slabší.“*

KP č. 12 uvádí, že křesťanská víra je zdrojem, bez kterého by k dobrovolnictví neměla motivaci a sílu. *„On když člověk je věřící a věří, tak zas jako ta pomoc, ono to jde spolu tak*

svým způsobem, že. (...) Sice to není jako má síla, je to milost Boží, tak když dostaneme tu pomoc a tu sílu, tak můžeme pomáhat dalším, no.“

Dobrovolníci, kteří jsou od dětství vychováni v křesťanském prostředí, mohou vnímat samozřejmě, že by měli někomu pomáhat a toto vedení z rodiny vnímají jako svou predispozici k dobrovolnictví, jako např. KP č. 5 nebo KP č. 9, která uvádí, že *„my jsme byli doma vedeni ke křesťanské víře, tím, že nás naši vedli k víře v Boha, tak z toho už pramenilo, že jsme měli vztah k těm lidem a že jsme s nimi cítili, že jsme vyhledávali takové potřebné.“*

Někteří dobrovolníci vnímají dobrovolnictví jako příležitost k evangelizaci, jako např. KP č. 5: *„tím hnacím motorem byla ta touha ty lidi někam směřovat, vést je k Bohu.“* Podobně mluví také KP č. 7, která víru pokládá za své naplnění, které touží předávat dál.

KP č. 17 také spatřuje motivující vzor v jedné světici: *„To máte jako tu matku Terezu. Ta kdyby nevěřila, taky by se asi nestalo to, co udělala. Pomohla tolika chudákům.“*

Komunikační partneři č. 7 a 16 ve svém životě zažili situaci, kdy se následkem obrácení k víře uzdravili z těžké nemoci. Po uzdravení pocítili dluh, který by měli splatit – protože jim bylo pomozeno, měli by také oni někomu pomoci a zároveň předávat víru dalším. To je motivovalo k zapojení do dobrovolnictví. KP č. 7 vypráví: *„Mám to spojené s tím, že jsem byla hodně nemocná a už jsem si nevěděla rady. Nikdo mi nemohl nijak pomoci, měla jsem boreliózu druhého stupně a bylo mi prostě tak zle a tak prostě nějak přišla ke mně ta víra jako poslední, kdy jsem si říkala „Pane Bože, jestli nějaký jsi, tak přijď,“ a ono to tak nějak přišlo, a bylo mi líp, tak jsem si říkala, „tak teď musím udělat já něco pro ty druhé.“, a cítila jsem, že mi bylo pomozeno.“* Podobnou zkušenost má KP č. 16, který uvádí, že počátečním impulsem k dobrovolnictví byla jeho nemoc, resp. uzdravení z jeho nemoci. Zajímavý je pohled KP č. 17 na motivaci u nevěřících dobrovolníků: *„Myslím, že jsou lidi, kteří nemusí být věřící, ale stane se jim nějaké neštěstí nebo nějaká taková událost, která je motivuje k tomu, aby pak pomáhali slabším.“*

6.5 Využití volného času

O využití volného času častěji hovoří dobrovolníci studující a senioři, což můžeme vysvětlovat tím, že pravděpodobně disponují větším množstvím volného času.

Ke skupině dobrovolníků - studentů patří KP č. 5, která si myslí, že *„mladí lidé třeba ve věku střední školy, tak pokud nemají nějaké brutální kroužky, tak nemají co dělat. A*

věnovat ten svůj volný čas, ten svůj potenciál, prostě ten potenciál těch mladých lidí na té střední škole a věnovat ten čas ve prospěch mládeže, tak to je hrozně jako takové důležité a hrozně dobré. A jako to mě naučilo, jako nezahodit ten čas, když ho mám, ale věnovat ho.“ Podobně KP č. 3 vzpomíná, že v době jejích „nácti“ dobrovolnictví vyplňovalo veškerý její volný čas natolik, že si bez něj toto období nedokáže představit.

Komunikační partneři z řad seniorů se vyjadřují ve smyslu, že v důchodovém věku mají spoustu volného času, a tak jej využívají k vykonání něčeho dobrého pro druhé. KP č. 19 k tomu ještě dodává, že *„když pracujete, máte děti, tak na to až tak nemyslíte, protože na to zkrátka nemáte čas. Jste v neustálém koloběhu a věci tak nějak plynou rychleji a nemáte moc času na přemýšlení o takových věcech. No ale teď je to jiné. Děti jsou už velké, mám vnoučata, která jsou už taky pomalu dospělá a ten život je jiný. Mám víc času přemýšlet a taky čas na věci, které mě předtím ani nenapadly, anebo na ně prostě ten čas nebyl. A to, že chodím do domova, je jedna z věcí.*“

Komunikační partneři č. 1, 2 a 13 však dokazují, že i pracující lidé mohou být motivováni trávit svůj volný čas dobrovolnictvím. KP č. 1 i přes zaměstnání vidí dostatek volného času, který touží využít ke své dobrovolnické aktivitě. S humorem konstatuje, že mu to bere dovolenou, ale dodává, že *„to zase taky vidím jako využitou dovolenou, tak jak bych si ji přál.*“

KP č. 13 po odchodu syna z domácnosti pocítila přebytek času, který chtěla zužitkovat. *„Vyloženě jsem čekala, že pomůžu sobě, v tom smyslu, že budu vědět, co s tím časem, se kterým jsem nevěděla, jak naložit,*“ říká. Později se dostavily povinnosti, kvůli kterým byla nucena dobrovolnickou činnost ukončit, ale uvádí, že *„bylo to o tom volnu. Až to zase budu mít volnější, tak to pro mě bude smysluplné.*“

KP č. 2, který si při studiu již přivydělává prací, považuje za přínosné, pokud se ve volném čase může věnovat něčemu odlišnému od oboru své práce. Vzhledem k tomu, že nepracuje s lidmi, je motivován věnovat svůj volný čas dobrovolnické činnosti, při které je s lidmi více v kontaktu. K tomu dodává: *„Myslím si, že třeba ten, kdo pracuje hodně s lidmi, tak už potom mu může docházet energie, kdyby se měl ještě ve volném čase věnovat tady tomu dobrovolnictví. (...) Takže pokud to dělám ve volném čase, tak je to ideální stav, si myslím, mít jakoby zaměstnání, které je úplně odlišné od toho, co dělám, když jsem dobrovolníkem.*“

6.6 Smysluplnost činnosti, pocit naplnění

Vědomí smysluplnosti vykonávané činnosti je zcela jistě významnou motivací k dobrovolnické činnosti. V tomto smyslu se vyjadřuje KP č. 2, 17 nebo 19: *„Dělám to hlavně proto, protože jsem si jistá, že to má smysl. A dělat něco, co je smysluplné, je pro mě hrozně důležité.“* Také KP č. 10 díky dobrovolnictví cítí, že ani v důchodovém věku ještě není zbytečná, protože stále může někomu udělat radost.

Dobrovolníky motivuje také pocit vnitřní radosti a naplnění, který získávají díky dobrovolnické činnosti. O tom se zmiňuje např. KP č. 7: *„Ta vnitřní radost se nedá popsat, to není jako radost, když dostanete nějaký dárek nebo když jdete na výlet. Tohle je něco jiného. Něco jiného, co jsem dřív nezažívala.“* KP č. 14 zase hovoří o pozitivním pocitu a pocitu „dobití baterek“. KP č. 15 popisuje, že dobrovolnictví *„otevívá duši, otevírá srdce a posouvá to člověka, i kdyby nechtěl.“*

KP č. 13 udává, že se dříve snažila pomáhat např. bezdomovcům, ale ve finančním příspěvku nebo v jednorázové pomoci neviděla smysl, a našla jej právě v dobrovolnické činnosti zaměřené na tuto cílovou skupinu, proto se do ní zapojila: *„Měla jsem pocit, že nějakými drobnými částkami, že je to o ničem. A když jsem jim dala nějakou větší částku, tak jsem si zas nebyla jistá, jestli je to smysluplné. Chtěla jsem něco, co je organizované, zaběhlé, tak proto tohle.“*

Jeden z dobrovolníků, KP č. 1, dokonce označuje svou dobrovolnickou činnost za jeden ze smyslů svého života: *„pro mě je to takovej můj život, jako můj smysl teďka, protože cítím, že je to prostě dobře, to co děláme, a nedokážu si třeba teďka představit, že bych tam přestal jezdit.“*

I v době, kdy dobrovolník zrovna nevidí pozitivní výsledky své činnosti a nedostává zpětnou vazbu, může jej motivovat vědomí smysluplnosti jeho práce, jako o tom mluví KP č. 11: *„Věřím, že i malá kapka ve velké řece má svůj smysl. A třeba se to někdy ukáže, že žádná energie není ztracená, pokud je dobrá. Takový vnitřní instinkt.“*

6.7 Dobré jméno organizace, prostředí a hodnoty organizace

Dobrovolníci si pro svou činnost obvykle vybírají konkrétní organizaci, kterou znají a která má dobrou pověst. V tomto smyslu hovoří KP č. 7, která po předchozí negativní

zkušenosti hledala příležitosti k dobrovolnictví na internetu, a z nabízených možností zvolila Charitu i přesto, že za dobrovolnictvím následně musela dojíždět: *„sedla jsem na internet a začala brouzdat po místních farnostech, až mi v nějaké frýdecké farnosti vyskočil odkaz Charita, tak jsem se podívala a „Jé, Charita!“ a tam byla dobrovolnická činnost, a tak si říkám: já bydlím v H. B., to nemám tak daleko. Tak jsem si říkala, že tam zavolám.“* Podobně KP č. 13 se chtěla zapojit do dobrovolnictví v osvědčené organizaci s dlouhou tradicí a chtěla mít jistotu, že se nejedná o „nějaký podvod“, proto se rozhodla právě pro Charitu.

KP č. 2 si „svou“ organizaci vybral, protože se hlásí k podobným hodnotám, jako on sám: *„Moje přesvědčení je hodně podobné tomu duchu, podle kterého se snaží činit ta organizace, a myslím si, že jakoby vyznávám podobné hodnoty, které propaguje ta organizace.“* Mezi tyto hodnoty a přesvědčení řadí především víru a podporu přátelských vztahů.

KP č. 6 vyzdvihuje povzbuzení, kterého se jí v organizaci dostalo, když ji zkontaktovala: *„Paní R. byla strašně milá, psala mi, že jsem to dobře pochopila, že se nemám bát angličtiny, a že budu skvělá, protože jí chybí lidi, protože se toho bojí. Tak jsem do toho šla.“*

Prostředí, které organizace vytváří pro své dobrovolníky a to, co jim nabízí, může významně ovlivňovat motivaci dobrovolníků. Např. KP č. 7 se vyjadřuje o Charitě následovně: *„Už jen to, že se scházíme, že máme schůzky jednou za měsíc, máme různé výlety, požehnání dobrovolníků, vidím i ty aktivity pro nás, že jsou nějaké přednášky, že si navzájem sdílíme, což je úžasné a vím, že v Adře to vůbec není. (...) Je to super, že i ta Charita se o nás stará, že si sdílíme radosti i starosti. Moc se mi tam líbí. Říkám, že Charita je místo, kam patřím.“*

Motivačně může působit také příprava na dobrovolnictví, kterou organizace poskytuje. *„Během těch prvních dvou let, ty byly pro mě hrozně určující, jednak přicházelo to nadšení od toho kněze, které vlastně nám předával, jednak různé jakoby teorie a potom i jako do té praxe nějaké dobré rady a tak, a to bylo strašně skvělé,“* vzpomíná KP č. 5.

KP č. 3 se zamýšlela nad tím, proč někteří dobrovolníci od své činnosti brzy upouštějí. Důvod spatřuje ve specifické kultuře prostředí organizace: *„Mně prostě přijde, že každá organizace má nějakou svoji vnitřní strukturu, prostě nějaké jako nepsané normy chování a nějaké i prostě tradice a zvyky, nějaký způsob chování, já nevím, jestli se tomu dá říct kultura, prostě kultura organizace, možná je to i nějaký termín, jako odborný. A teď prostě když do té*

organizace přichází lidi, kteří tu kulturu neakceptují, tak je podle mě už od začátku jasné, že tady ti lidi prostě, buď je to přestane bavit, nebo prostě ti ostatní lidi z té organizace je jakoby vyštípou, protože si s nimi nikdy nemůžou rozumět.“

6.8 Pocit vlastní důležitosti a odpovědnosti

O tomto typu motivace mluví především dobrovolníci mladistvého věku, což KP č. 3 odůvodňuje následovně: *„Jako podle mě je pro ty mladé lidi důležité, aby jako dostali nějakou zodpovědnost, aby prostě měli pocit, že dělají něco důležitého a zodpovědného. (...) Jako ještě ten mladej člověk má takovou jakože tendenci myslet si, že jako zachraňuje svět, že. Ale já si myslím, že to je hrozně dobře, že prostě tady ten pocit by se měl u těch mladých lidí jako podporovat. (...) A tak to má být, jako kdyby člověk cítil, že do společnosti nic nepřináší, tak by to bylo asi dost jako blbé.“*

Mnohé dobrovolníky může motivovat to, že někdo do nich vloží důvěru a svěří jim určitou funkci nebo odpovědnost za splnění úkolu. Např. KP č. 1 uvádí: *„Pamatuju si, že tam jako osmnáctiletí prostě už dostali úkol třeba pro něco jet, že třeba doma se ještě pořádně rodiče báli o auto, ale tam už prostě ne, nebo nebyla jiná možnost, nikdo jiný nemohl.“*

KP č. 2 vnímal svěřenou důvěru už ve chvíli, kdy byl osloven, zda by se dobrovolnictví nechtěl věnovat, což jej motivovalo k absolvování přípravy: *„Měl jsem pocit z toho, že je ve mě vložena důvěra, a to mě jakoby nabíjelo a nastartovalo k tomu, abych s snažil dál, nebo abych se prostě snažil o to, absolvovat tu přípravu, abych se mohl stát vedoucím.“*

Pocit důležitosti a odpovědnosti může spočívat také v tom, že se dobrovolník ovlivňuje lidi kolem sebe a může stát vzorem pro druhé. To si uvědomuje KP č. 4: *„Někteří z těch lidí, se kterými jsme tady tak pracovali, tak mě požádali o to, abych jim šel za křestního nebo biřmovacího kmotra. Tak v tu chvíli mě napadlo, že asi jsem pro ty lidi nějakým trošku vzorem, a že na ně nějak působím.“*

KP č. 3 motivovalo především to, že dostala možnost ovlivňovat a podílet se na fungování organizace. *„Taky mě to bavilo, protože jsme se dostali do centra rozhodování, a prostě tak jako víc do toho jádra té organizace jsme se dostali. Že třeba jsme i zjistili různé věci, jak ta organizace funguje, a co všechno se musí třeba dělat, a začala jsem dělat účetnictví v té organizaci, vyřizovat dotace a tak. A nevím, už to bylo jakože takové zodpovědnější, a jak*

člověk trochu pozná, jak to funguje ta organizace, tak se to, nebo aspoň já, si toho jako víc vážím, že to vůbec funguje, a nevím, motivuje mě to prostě v té práci, no. (...) Baví mě to, že člověk jako do toho pořád vidí a může se účastnit i nějakého třeba rozhodování, nebo prostě trochu ovlivňovat směr a tak.

Vlastní důležitost pro druhé si uvědomuje také KP č. 9, která říká: *„Já cítím, že mě ti lidé potřebují, a to taky člověka potěší, že nejsem tam čtrnáct dní a už se mě ptají, kde jsem byla, „Byla jste nemocná, nebo co? Já jsem čekala, že přijdete.“ Tak že ti lidé na vás čekají.“*

6.9 Vidina prospěchu pro druhé, pozitivní reakce

Téměř všichni komunikační partneři se během rozhovorů zmínili, že je motivuje to, že mohou někomu pomoci, udělat radost, podpořit jej nebo s ním strávit čas. Např. KP č. 17, který dochází do domova pro seniory, uvádí: *„Hlavně tam chodím proto, protože si myslím, že to paní potěší. Ona je osamocená, za ní tam nikdo nechodí. Hlavní důvod je to, že jí udělám radost, to je prvořadý.“*

Jedna z dobrovolnic, KP č. 13, popisuje svou potřebu pomáhat druhým, která se u ní projevovala už od dětství: *„Já jsem jako dítě, myšleno dejme tomu okolo těch deseti, dvanácti let, jsem měla pocit, že já sama mám všechno a že je mou ani ne povinností, ale prostě že by bylo správné, kdybych tím pádem se o to podělila s jinými, kterým se to třeba nedostává.“*

K touze pomoci druhým může přispět i vlastní zkušenost, kdy se dobrovolníkovi v minulosti pomoci nedostávalo, proto nechce, aby stejnou zkušenost měli i další. *„Je to pro děti ze sociálně vyloučené lokality a já sama jsem ze sociálně vyloučené lokality z O., tak jsem chtěla být užitečná. A aby ty děti měly možnost rozvoje, protože za mě žádné nízkoprahy nebyly,“* uvádí KP č. 15.

Někteří dobrovolníci, kteří se starali o nemocného člena rodiny, uvedli, že po jeho odchodu pocítili potřebu dále někoho pečovat a třeba i využít zkušenosti, které touto péčí nabyli. Mluví o tom např. KP č. 16, který se staral o svou nemocnou ženu, nebo KP č. 11, která pečovala o svou matku: *„Měla jsem onkologicky nemocnou maminku, o kterou jsem se starala, a poté, co mně umřela, tak jsem si řekla: „Mám už jistou zkušenost“ a měla jsem vnitřní potřebu o někoho pečovat. Tak jsem se šla přihlásit, že budu dělat dobrovolníka.“* KP č. 7 tento pocit zažila po odchodu dětí z domácnosti: *„Právě možná tam trochu bylo to, že*

jsme už víc jak tři roky sami bez dětí, už vlastně jsou mimo domov, a že jsem se cítila, že mám jako spousty lásky a že bych mohla dávat a všechno a prostě nemám to komu dávat.“

Touha někomu pomoci nebo potěšit jej může vycházet ze soucitu s těmi, kteří trpí např. samotou nebo nemocí, což vyplývá z výpovědi KP č. 18: *„Jak tam vidím ty lidi jak tam prostě jen tak sedí, nebo jen tak chodí po té chodbě... Oni tam teda mají velice dobrou ošetrovatelskou péči, (...) tak jsem si říkal, proč bys tam aspoň jednou za měsíc nezahrál?“*

I KP č. 16 lituje osamělé seniory, proto je chodí navštěvovat. *„Tam přijdete a uvidíte v mnoha případech ty starý lidi, jak jsou smutní, jak čekají na své blízký, jak čekají, že za něma někdo přijde ze známých a oni se jich nedočkají. (...) Tam je dobrá právě ta podpora těch dobrovolníků,“* říká. Soucit se seniory motivuje k dobrovolnické činnosti také KP č. 19 nebo KP č. 20, která dochází do domova pro seniory předčítat, protože *„více těch babiček má problémy s očima, takže jsou prostě rády, když jim někdy něco někdo přečte.“*

KP č. 12, která pracuje s lidmi bez domova, uvádí, vnímá sociální nespravedlnost a znevýhodnění nejen této skupiny: *„Protože tady v dnešní době je všichni berou, jakože jsou to vyvrheli společnosti, že tady dělají největší nepořádek, ale to tak není. (...) A nejedná se jen o lidi bez domova, to jsou i lidi vlastně staří, kteří zůstali sami bez rodiny, nebo ta rodina se o ně nestará a je jich čím dál tím víc. To je prostě problém téhle společnosti, velký teda, si myslím.“*

Motivačně může působit pozitivní zpětná reakce klientů, která dobrovolníkům potvrzuje, že jejich snaha potěšit nebo pomoci byla efektivní: *„Podstatné je to, že oni jsou rádi, já to aspoň tak cítím, že jsou rádi když tam přijdu a jak prostě zpíváme. Nejlepší, kdybyste to na vlastní oči viděla, ten výraz v jejich tvářích. Já su tam pro ně,“* vypráví KP č. 18.

KP č. 9 sděluje, že je pro ni náročnější, pokud se jí klienti nemohou vyjádřit pozitivní zpětnou vazbu: *„Jsem z toho šťastná, že ti druzí jsou rádi, že za nimi docházím a skutečně ti lidi jsou tak vděční a děkují vám za všechno, pokud mluví, protože mívám lidi, kteří nemluví, dokonce tři. Tak tam už je to daleko horší.“*

Zpětnou vazbu nebo ocenění ze strany klienta však rozhodně nezmiňují všichni komunikační partneři. KP č. 12 ji dokonce nepovažuje za důležitou: *„Zas je to pro ty lidi. Tam nejde o to, že by si toho někdo vážil nebo že by člověk čekal na poděkování, to v žádném případě. Protože to by se člověk někdy načekal i půl roku, než by mu někdo poděkoval. Ale prostě aspoň to, že to může tomu člověku tak pomoci no.“*

6.10 Osobní přínosy

Mnohé dobrovolníky je motivací fakt, že svou pro druhé přínosnou činností zároveň získávají něco pro sebe – jak říká KP č. 15 – „*Ne jenom já jim dávám, ale i oni dávají mně.*“

Komunikační partnery č. 6 a 17 motivoval fakt, že si v rámci dobrovolnictví mohli zlepšit či procvičit své jazykové dovednosti, KP č. 6 v rámci zahraniční dobrovolnické služby, KP č. 17 docházel do domova pro seniory za paní, se kterou hovořil německy.

KP č. 18 mimo jiné považuje za motivující, že si díky dobrovolnické činnosti procvičuje svou dovednost, a sice hru na klavír: „*Beru to tak, že si zopakuji to, co jsem vždycky měl rád, a to kromě jiného byla ta hudba.*“

Motivačním faktorem může být také přínos pro studium. Např. KP č. 14 využila rozhovory s klienty ve své absolventské práci, KP č. 15 vnímá dobrovolnictví jako „*propojení teorie a praxe*“, rozšíření obzorů ve svém oboru, díky dobrovolnictví sbírá zkušenosti s různými cílovými skupinami a uvádí, že dobrovolnictví jí pomáhá v profilaci budoucího profesního života. „*A i pro mě, když chce (klient) vědět o dávkách třeba, mi to pomůže na zkoušce ze sociální politiky a tak. V podstatě jakýkoliv dotaz od klienta je pro mě přínos,*“ dodává.

Někteří komunikační partneři se vyjadřují, že jim dobrovolnictví přináší zábavu – jak říká KP č. 1: „*Tam jsem asi pochopil, že to chci dělat, protože mě to baví,*“ nebo KP č. 2: „*Kdyby mě to nebavilo, tak tam nejezdím;*“ a KP č. 17 dobrovolnictví řadí mezi své hobby.

Dobrovolníky může k činnosti motivovat také vidina osobního rozvoje, jak uvádí např. KP č. 1: „*Myslím, že to má i pro mě smysl, že mě to někam rozvíjí a že nezůstanu někde zabrzděnej, a že se tím dál dokážu posunovat. Určitě to má prostě spoustu věcí, spoustu se tam naučím.*“ KP č. 3 dále mluví o dobrovolnictví jako o příležitosti k posunu své komfortní zóny.

KP č. 5 uvádí, že ji někdy mrzí, že kvůli účasti na dobrovolnictví nestíhá ve volném čase „*pracovat a vydělat si hromadu peněz*“ jako její vrstevníci, ale dodává, že na rozdíl od těchto kamarádů je svou činností obohacena o poznatky a zážitky, proto dobrovolnictví považuje za mnohem lepší investici do života.

Motivujícím přínosem pro dobrovolníka může být vyrovnání se s vlastní náročnou životní situací. To vyplývá z výpovědi KP č. 9, pro kterou bylo náročné zpracovat smrt manžela: „*Jak zemřel, tak jsem pár měsíců se z toho nemohla dostat, byla jsem tak vyčerpaná,*

a Martina (dcera) mi to, asi čtyři měsíce po smrti manžela mě dostala do té dobrovolné činnosti, protože si říkala, abych nezakrněla, abych se netopila ve svých starostech a lítosti, což by bylo zlé, tak mě tak zaměstnala, tím pádem jsem se z toho vylízala.“ Podobně na tom byla KP č. 14, která se potřebovala vyrovnat s rozvodem: „Mně to hlavně všechno tohle pomohlo se vlastně vymotat ze své životní situace, která byla taková jako velice havarijní. Takže to mě dostalo úplně, tyto všechny činnosti vlastně, ta práce s lidma ve všech směrech, jako to mě dostalo z mých problémů.“

Patrně ne za počáteční, ale spíše za průběžnou motivaci můžeme považovat vytvoření vztahu s klienty, který někteří komunikační partneři zmínili. *„To je prostě pro mě, když mi zemřela babička jako malému dítěti (...), a teď ona (klientka) pro mě byla babička. Prostě takové to objetí, jako doslova jako babička. (...) S tou paní jsme opravdu přilnuly k sobě strašně silným poutem,“* vypráví KP č. 7. KP č. 11 se věnovala v domově pro seniory staré paní a *„ten vztah byl velmi intenzivní, s velmi zajímavým životním příběhem.“* Také KP č. 8 uvádí, že si mezi klienty našla přátele.

KP č. 15 se vyjadřuje v tom smyslu, že pokud nevidí v dobrovolnické aktivitě přínos pro sebe, je to pro ni demotivující. *„On mě tam pošle na plevel. Jasně, vím, že plevel je důležitý, ale hodně mě odsměroval od takových věcí, které by byly pro mě přínosnější. To, že mi tam omezoval ty dobrovolnické aktivity, to mi vadilo,“* uvádí.

6.11 Pohled do budoucna

Tento typ motivace spočívá v tom, že dobrovolník svou činnost vykonává proto, že pokud by se někdy dostal do stejné situace jako jeho klienti, byl by rád, kdyby mu bylo stejným způsobem pomáháno. O takovéto reciproční motivaci hovoří KP č. 6, která se rok věnovala cizince v rámci zahraniční dobrovolnické služby: *„První mě napadlo, když jsem si to přečetla, že kdybych já někam jela, tak bych hrozně chtěla, aby se mi někdo věnoval a byl tady pro mě,“* a dále komunikační partneři, kteří jsou již ve starobním důchodu a kteří zároveň svou dobrovolnickou činnost vykonávají pro lidi staré a nemocné. Můžeme se domnívat, že se tak děje proto, že se cítí být těmito lidem blíže i díky svému pokročilejšímu věku, vidina vlastního stárání a nemoci je tak pro ně bližší a aktuálnější, než pro mladší věkové skupiny dobrovolníků.

KP č. 19 říká: „Nikdo neví, jak někdy skončí a prostě... nevím, no. Já už taky nemám daleko od toho a kdo ví, jak co bude. Zatím jsme s manželem, ale to už se v našem věku může rychle změnit. S tím člověk tak nějak pomalu počítá. Říkám si, že nevím, jak skončím já a bylo by hezké, kdyby za mnou někdo takhle chodil občas.“

Také KP č. 20, která předčítá klientům v domově seniorů, uvádí, že „na každého to jednou čeká, já třeba budu ráda, když mi bude těch osmdesát, pokud se dožiju, protože taky ráda čtu a nevím, jestli na to v těch osmdesáti budu vidět ještě, tak budu ráda, když mi někdo přijde taky něco přečíst.“

8 Závěr praktické části a diskuse

Cílem výzkumu bylo zjistit, jaká je počáteční motivace dobrovolníků k vykonávání jejich dobrovolnické činnosti.

Zjištěné motivace dobrovolníků byly rozděleny do následujících jedenácti kategorií:

- Osobní pozvání k dobrovolnictví
- Vrstevnická skupina dobrovolníků
- Vliv rodiny
- Víra, náboženské přesvědčení
- Využití volného času
- Smysluplnost činnosti, pocit naplnění
- Dobré jméno organizace, prostředí a hodnoty organizace
- Pocit vlastní důležitosti a odpovědnosti
- Vidina prospěchu pro druhé, pozitivní reakce
- Osobní přínosy
- Pohled do budoucna

Do kategorie **Osobní pozvání k dobrovolnictví** byly zahrnuty výpovědi komunikačních partnerů, pro které bylo motivující, pokud byli osloveni osobou, která byla pro ně nějakým způsobem důležitá, nebo která již dobrovolnickou činnost vykonávala; někteří uváděli, že byla tato osoba pro ně v dobrovolnictví vzorem.

Další kategorie s názvem **Vrstevnická skupina dobrovolníků** ukazuje, že především mladiství dobrovolníci jsou motivováni navazováním vztahů s vrstevníky v rámci skupiny dobrovolníků. K motivaci k dobrovolnické činnosti přispívá pocit sounáležitosti se skupinou, snaha trávit čas s přáteli a touha se společně podílet na přínosném díle.

Významným motivačním faktorem se ukázal být **vliv rodiny**. Komunikační partneři vesměs uváděli, že byli vychováváni k pomoci druhým, což považují za prvotní impulz, proč se později rozhodli pro dobrovolnictví. U mladistvých dobrovolníků se objevovala výrazná podpora ze strany rodičů, pokud se oni sami dobrovolnictví někdy věnovali; rodiče, kteří dobrovolnickou činnost nevykonávali, mají tendenci považovat dobrovolnictví svých dětí spíše za zábavu. Jeden z komunikačních partnerů vyslovil domněnku, že někteří rodiče své děti k dobrovolnictví dokonce nutí, protože jej považují za přínosné pro své děti.

Dalším silným motivačním faktorem se ukázalo být **náboženské přesvědčení** dobrovolníků. Komunikační partneři spojovali svou motivaci k dobrovolnictví s hodnotami Evangelia, podle nichž se snaží žít. Dále spatřovali impulzy k dobrovolnictví v křesťanské výchově, kterou absolvovali v rodině, někteří považovali dobrovolnictví za příležitost k evangelizaci. Dva komunikační partneři se cítili být motivováni díky obrácení k víře na základě tělesného uzdravení, kdy pocítili potřebu pomáhat na základě toho, že jim bylo pomůženo.

Zúčastněné komunikační partnery motivovala také **snaha smysluplně využít svůj volný čas**, která se projevila zejména u dobrovolníků, kteří studují, a u dobrovolníků – seniorů. Jeden z pracujících komunikačních partnerů se dobrovolnictví věnuje i proto, aby svůj čas strávil v naprosto odlišném oboru od svého zaměstnání, což mu přináší odreagování.

Pro velkou část komunikačních partnerů bylo motivující vědomí **smysluplnosti činnosti a pocit naplnění**, který jim dobrovolnictví přináší.

Komunikační partneři dále uváděli, že je motivovalo **prostředí organizace**, kterou si vybrali, bylo pro ně důležité její dobré jméno a také hodnoty, za které se staví. Dobrovolníci oceňovali, pokud se jejich organizace o ně zajímala a připravovala pro ně různé aktivity, za motivující považovali i přípravu k dobrovolnické činnosti.

Někteří dobrovolníci považovali za svou motivaci **pocit vlastní důležitosti, a také odpovědnosti** za svěřenou práci. Dobrovolníci dále uváděli, že je motivovalo vědomí, že se podílejí na důležitém díle, mohou ovlivňovat směřování organizace. Tato motivace se objevovala opět především u mladistvých dobrovolníků. Jeden z komunikačních partnerů uvedl jako motivační fakt, že je pro druhé vzorem.

Vidina prospěchu pro druhé byla motivací pro téměř všechny zúčastněné komunikační partnery. Dobrovolníci byli motivováni tím, že jejich činnost někomu dělá radost, je jim ku prospěchu, že mohou využít své schopnosti a zkušenosti ve prospěch druhých. Touha pomoci také často vycházela ze soucitu s potřebnými a z vnímání sociální nespravedlnosti. Některé komunikační partnery také motivovalo, pokud viděli pozitivní zpětnou vazbu od klientů.

Některé dobrovolníky také motivují **osobní přínosy**, které v rámci dobrovolnické činnosti získávají. Patřilo mezi ně konkrétně procvičení jazykových dovedností, pro jednoho komunikačního partnera i procvičení hry na klavír, dále přínosy pro studium a zkušenosti, které mohou pomoci v profilaci profesního života, dále zábava, vidina osobního rozvoje,

posun vlastní komfortní zóny, příležitost vyrovnat se s vlastní náročnou životní situací, a také vytvoření přátelských vztahů s klienty.

Poslední kategorie motivace, která se u komunikačních partnerů objevovala, byla nazvána **pohled do budoucnosti**, který se objevoval většinou u dobrovolníků – seniorů. Motivace komunikačních partnerů pomáhat zvláště starým a nemocným lidem vycházela z jejich úvahy, že jednou by sami mohli pomoc dobrovolníků potřebovat.

Výsledky výzkumu lze srovnávat např. s tříprvkovým modelem motivační struktury dobrovolníků, který využili ve svém výzkumu vzorců a hodnot dobrovolnictví Frič, Pospíšilová a kol. (2010), konkrétně v části věnované motivační struktuře dobrovolníků. Motivaci zde autoři rozdělují do kategorie altruistické, egoistické a normativní, přičemž egoistickou kategorii rozšiřují ještě o hédonistickou.

Můžeme konstatovat, že v tomto výzkumu se objevují všechny výše zmíněné kategorie motivace. Do altruistické motivace můžeme zařadit pocit smysluplnosti dobrovolnické činnosti, pocit vlastní důležitosti a odpovědnosti a vidinu prospěchu pro druhé. Do motivace egoistické zařadíme kategorii Osobní přínosy, do motivace hédonistické můžeme řadit využití volného času. Do kategorie normativní motivace pak patří osobní pozvání k dobrovolnictví, vliv rodiny, vrstevnická skupina a náboženské přesvědčení.

Jako spornou můžeme označit kategorii zaměřenou na využití volného času, kterou Frič, Pospíšilová a kol. (2010) zařazují do motivace hédonistické, ale spíše v tom smyslu, že dobrovolníci chtěli svůj volný čas věnovat zajímavé činnosti. Někteří komunikační partneři v tomto výzkumu však hovořili spíše o využití volného času ve prospěch druhých, což vyznívá spíše altruisticky.

Dále stojí stranou kategorie Pohled do budoucnosti, která se týká hlavně seniorů. Můžeme ji označit jako egoistickou; tento typ motivace se také objevil např. v anketě Senioři jako dobrovolníci – dobrovolníci seniorům v Kroměříži (Nováková, 2009), kterou provedl Klub UNESCO Kroměříž a HESTIA. Na otázku „*V případě, že již jako dobrovolník pracujete, nebo chcete pomáhat, co je hlavním motivem Vašeho rozhodnutí?*“ většina respondentů odpověděla, že jednou bude sám/sama pomoc potřebovat.

9 Závěr

„Dobrovolnictví není obět', ale přirozený projev občanské zralosti. Přináší konkrétní pomoc tomu, kdo ji potřebuje, ale zároveň poskytuje dobrovolníkovi pocit smysluplnosti.“

(J. Tošner)

Tato diplomová práce se věnuje motivaci dobrovolníků a počátkům jejich činnosti. Její obsah je rozdělen do dvou částí, teoretické a praktické.

První část tvoří teoretická východiska pro zpracování části praktické. V kapitole věnované dobrovolnictví je nejprve definován pojem dobrovolnictví, následně je charakterizováno legislativní ukotvení dobrovolnictví u nás, stručně zpracovaná historie dobrovolnictví v ČR, dále je charakterizován pojem dobrovolník, vymezeny podpora a bariéry dobrovolnictví a také prosociální chování. Kapitola věnovaná motivaci nejprve vysvětluje základní pojmy k tématu, následuje dělení motivace, proces motivace, typologie, základní přístupy a na závěr nevhodné motivy k dobrovolnictví.

V praktické části práce je zpracován kvalitativní výzkum, jehož cílem bylo na základě rozhovorů zjistit, jaká je počáteční motivace dobrovolníků k jejich činnosti. Po úvodní, metodologické části následuje popis výzkumného vzorku a interpretace výsledků. Z výzkumu vyplynulo jedenáct kategorií, ve kterých jsou charakterizovány motivační faktory získané analýzou rozhovorů. Jedná se o tyto: Osobní pozvání k dobrovolnictví, vrstevnická skupina dobrovolníků, vliv rodiny, víra a náboženské přesvědčení, využití volného času, smysluplná činnost a pocit naplnění, dobré jméno organizace a prostředí a hodnoty organizace, pocit vlastní důležitosti a odpovědnosti, vidina prospěchu pro druhé a pozitivní reakce, osobní přínosy, pohled do budoucna. Výsledky výzkumu jsou shrnuty a diskutovány v závěrečné části.

Zkoumání a rozpoznávání motivace dobrovolníků může být přínosné např. pro organizace, které využívají nebo se v budoucnu chystají využívat služeb dobrovolníků, neboť jak konstatuje Mlčák a Šamajová (2013, s. 30), poznání motivace a porozumění dobrovolnické motivaci může být dobrým nástrojem k získávání nových dobrovolníků, nebo také k udržení těch stávajících.

Seznam použité literatury a pramenů

ANDREONI, J., 1990. Impure Altruism and Donations to Public Goods: A Theory of Warm-Glow Giving. *Economic Journal*. [online] 100 (401) [cit. 2019-10-03]. s. 464 – 477. ISSN 1468-0297. Dostupné z: <https://econweb.ucsd.edu/~jandreon/Publications/ej90.pdf>

BAUM, D., A. GOJOVÁ a kol., 2014. *Výzkumné metody v sociální práci*, Ostrava: Ostravská univerzita. ISBN 978-80-7464-390-3.

CLARY, E. G. a M. SNYDER, 1999. The Motivations to Volunteer: Theoretical and Practical Considerations. *Current Directions in Psychological Science*. 8(5) [cit. 2019-10-03]. ISSN 09637214.

DEKKER, P. a L. HALMAN, 2003. *The values of volunteering: cross-cultural perspectives*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers. ISBN 0-306-47737-8.

Diakonie Českobratrské církve evangelické, 2019. Jako dobrovolník. *Diakonie Myslibořice*. [online] 2019 [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: <https://www.domovmysliborice.cz/podporte-nas/jako-dobrovolnik/>

ČECHOVÁ, G., 2000. Proč to ti dobrovolníci dělají? In: TOŠNER, J. *Průvodce dobrovolnictvím pro neziskové organizace*. Praha: HESTIA. s. 8.

DOLEŽALOVÁ, K., 2011. *Dobrovolníci pro kulturu: dobrovolnická činnost v kulturních organizacích*. Praha: Česká kancelář programu Culture. ISBN 978-80-7008-268-3.

FRIČ, P. a kol., 2001. *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice: Výsledky výzkumu NROS a AGNES*. Praha: NROS a Agnes.

FRIČ, P., T. POSPÍŠILOVÁ a kol., 2010. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes. ISBN 978-80-903696-8-9.

GJURIČOVÁ, J., 2008. Vývoj legislativní úpravy dobrovolnictví v zahraničí a v České republice. *Veřejná správa* [online] 13/2008 [cit. 2019-09-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/vyvoj-legislativni-upravy-dobrovolnictvi-v-zahranici-a-v-ceske-republice.aspx>

HARTL, P. a H. HARTLOVÁ, 2015. *Psychologický slovník*. 3., aktualizované vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0873-0.

HARTL, P. a H. HARTLOVÁ, 2010. *Velký psychologický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-686-5.

HENDL, J., 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9.

HODAČ, T. a kol., 2009. *Dobrovolnictví* [online]. 2009 [cit. 2019-08-24]. Dostupné z: http://www.nicm.cz/files/Brozura_Dobrovolnictvi.pdf

HRUŠKA, L., A. HRUŠKOVÁ a kol., 2018. *Analýza o stavu dobrovolnictví v zahraničí a ČR*. Ostrava: ACCENDO. 2018.

CHRÁSKA, M., 2016. *Metody pedagogického výzkumu*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5326-3.

MATOUŠEK, O., 2008. *Slovník sociální práce*. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-368-0.

MATULAYOVÁ, T., P. JURNÍČKOVÁ a J. DOLEŽEL, 2016. *Motivace k dobrovolnictví*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5110-7.

MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*, Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-1362-4.

MLČÁK, Z., 2011. Teoretické a empirické aspekty motivace k dobrovolnické činnosti. In *Proceedings of the Conference on Social Processes.*, s. 207-210. ISBN 9789788086178.

MLČÁK, Z. a J. ŠAMAJOVÁ, 2013. Motivace, intenzita a trvání dobrovolnické aktivity. *Psychologie a její kontexty*. [online] 4(1) [cit. 2019-10-03]. ISSN: 1805-9023. Dostupné z: http://psychkont.osu.cz/fulltext/2013/Mlcak,Samajova_2013_1.pdf

MLČÁK, Z. a H. ZÁŠKODNÁ, 2013. *Prosociální charakteristiky osobnosti dobrovolníků*. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta. ISBN 987-80-7464-462-7.

NAKONEČNÝ, M., 2014. *Motivace chování*. 3., přepracované vyd. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-830-6.

NAKONEČNÝ, M., 2009. *Sociální psychologie*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1680-5.

NAKONEČNÝ, M., 2005. *Sociální psychologie organizace*. Praha: Grada Publishing. ISBN 802470577X.

Národní informační centrum pro mládež, 2017. *Dobrovolnictví*. 5. vyd. Praha: Národní ústav pro vzdělávání. ISBN 978-80-7481-197-5.

NOVÁKOVÁ, E., 2009. Výsledky ankety Senioři jako dobrovolníci – dobrovolníci seniorům. In: *Senioři jako dobrovolníci – dobrovolníci seniorům. Sborník z konference* [online]. Kroměříž: Klub UNESCO Kroměříž a HESTIA – Národní dobrovolnické centrum Praha [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: <http://www.unesco-kromeriz.cz/documents/publikace/25/seniori-jako-dobrovolnici-dobrovolnici-seniorum-11-a-12-kvetna-2009.pdf>

ROCHESTER, C. a kol. 2010. *Volunteering and Society in the 21st Century*. London: Palgrave Macmillan. ISBN 978-0-230-27943-8.

ŘÍČAN, Pavel. 2010. Kdo chce pomáhat druhým, měl by rozumět sám sobě. *Dmoinfo.cz*. [online] 2010 [cit. 2019-05-28]. Dostupné z: <http://www.dmoinfo.cz/posts/kdo-chce-pomahat-druhym-mel-by-rozumet-sam-sobe>

ŠIMKOVÁ, S., ed. 2011. *Dobrovolníci mění svět: sborník příkladů dobré praxe: Evropský rok dobrovolnictví*. Praha: Národní institut dětí a mládeže MŠMT. ISBN 978-80- 87449-15-8.

ŠÍPOŠOVÁ, I., 2011. Dobrovolnictvo – služba so srdcom. *Sociální práce/Sociálna práca*, č. 4, s. 20-21. ISSN 1213-6204.

TOŠNER, J. a O. SOZANSKÁ, 2006. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7367-178-6.

Všeobecná deklaráce dobrovolnictví, 2019. *NICM.CZ* [online]. 2019 [cit. 2019-08-24]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/vseobecna-deklarace-o-dobrovolnictvi>

VÝROST, J. a I. SLAMĚNÍK, 2008. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN: 978-80-247-1428-8.

Zákon č. 198 ze dne 24. dubna 2002 o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (Zákon o dobrovolnické službě). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/>